

1871

5-2

1871 №3, 8

ცისკარი.

1871

მარტი

21

წელიწადი მეთხუთმეტე.

წოდებათსულებათა:

- I.—სიტუა. თქმული გრიგოლ ენაკლოფოვის მე-
ულლის დასაფლავებაზედ. კ. კოლუბანსკისა.
- II.—იერუსალიმისკენ მოგზაურობა.
- III.—ვარანცოვის ძეგლსა. კნ. ვკატორინე ერის-
თავის ლექსებითგან.
- IV.—ლუკიანე. (მოთხრობა.)
- V.—სსუა ღ სსუა ანბავი. კ. ბერძენოვისა.
- VI.—რამდენიმე დარბევა ერძის აღსწოდისათჳს. . . .

ტფილისს.

მარტირუსიანის ტიპოგრაფიაში.

11635

ს ი ტ ე უ ა

ჩემის მეგობრის გრიგოლის ენაკოლოფოვის მეუ-
ღლის დასაფლავებასედა. ნათქვამი კოსტანტინე კოლუ-
ბანსკისაგან 3-ს მარტსა 1871 წელსა.

გთხოვ მოისძინო რამოდენიმე სიტყუა, შენის მწუ-
ხარის გულითა მძაო ზ მეგობარო გრიგოლი!

28-სა წარსულსა თვესა, განგმორდა შენი უსაუვა-
რელესი ზ უძვირფასესი ცოლი ამ ქუჩუნით ზ დღესა
მიეცა შავსა მიწასა შინა; მას აქეთ ჩვენურგა შენს გუ-
ლში საშინელი ცუცხლი, რომელიც არ გაქრება მანამ
ცოცხალ ხარ.

გამოცდილი ვარ მძაო; საშინელი, სახარელი ზ
მოულოდნელი მწუსარება მოგაუენა ეოვლად შემძლე-
ბელმა ღმერთმა, რომელიცა მნელ-არს გარდასდა ამ სა-
შინელის მდგომარეობისა.

ნუ გიკვირნ მძაო, ამისთანა მსწრაფლი ზ მოულო-
დინებელი უბედურობა, რამეთუ სიცოცხლე კაცისა არ
არის დამოკიდებული ჩუწნ სედა, არამედ არს მაცხო-
ვარსედ იესო ქრისტესედ.

მაშასადამე უნდა აღსრულდეს ნება მისი!

ვიცი მხოლოდ, შენი მწუსარება ძლიერია, მაგალითი გვევაფს თუთ მაცხოვარი, რომელმანცა ამისთანა მდგომარეობაში, თუთონაც ვერ გასძლო ცრემლის დაუღვრელობა, მხოლოდ მანვე მოგვცა ჩვენ ნუგეში, რომელმან სთქუა: „სიკუდილი ქრისტიანეთათჳს არს განსვენება.“

ვერძნობ მეგობარო ჩემო, რომ არაფერი მწუსარება არ დაადნობს ღმრთობას და არ დაჰკნობს გულის კაცისასა, როგორც განმორება საუკუნოთ თავის საფარლის ღმრთობის ფასისის მეუღლესთანა ღმრთობა მისი შავსა მიწასა შინა.

როდისაც ახლად შესვენებული უმანკო ღმრთობისანი გვაძი სოფიო, აბარებდა სულსა თვისსა წმინდათა ანგელოზთა, რათა მათ წარუდგინონ წინაშე უფლისა ღმრთობისა გესალმებოდა შენა ვითარცა საფარელსა ღმრთობისსა ქმარსა, მაშინ გაბარებდა ნუგეშად ახლად შობილსა მესა, დასამტკიცებლად სიფარულისა მისისა, მსრუნველობასა შენსა, მაშასადამე ეს ბოლო მისი ანდერძი უნდა იქონი შენთვის დაურღვეველი, ამის გამო, უნდა შეიმსუბუქო შენი მწუსარება, რამეთუ აღუსრულო თხოვნა შენის უფარულისის ცოლისა; რადგანაც მწუსარებით არა არს შესაძლებელი არა კეთილის საქმისა აღსრულება.

ვარდა ამისა, მიმხედველი მოხუცებულთა მშობელთა შენის მეუღლისა, ვაღიბებულთა გეოფს ქრისტიანული წესი ღმრთობის მათი, აღიმსუბუქო მწუსარება შენი;

ის ღამეს ჩუწნსუდ ახლოს. აქ მივხვდი, რომ არაბებმა ვერა გაგვიბედესრა, თურმე ეს იყო მისესი.

შუადღე რომ მოახლოვდა, დავხედე კარტას, რომელიცა თან დაქონდა ზ დაუწეე ვეღრება ჩემს წინამძღვარს, თუ რათ შეგვიძალა ესა ზ მიგვცა ამისთანა განსაცდელსა. ის ფიცულობდა, რომ სრულებით არ ფიცოდი, თუ აქ მღვიმეში მცხოვრებლები იქნებოდნენო, როდესაც შევამოწმე კარტა ჩუწნ მოგზაურობასთან, ვნახე რომ იმ გზითგან, რომელ გზასედაც უნდა გვევლო, თრი დღის სავალსედ ვიეზუით; ვნახე რომ იმ სღვასთან ვიეზუით ახლოს, რომელსაცა გეოგრაფია უწოდებს მკუდარ სღვასა. სწორეთაც ისე იყო, ამისათვის რომ, რამდენიმე მინუტის შემდგომს დავინახე შექურუთებული სღვის სივრცელე.

ჩუწნ მიველით სღვის კიდესედ, რომლის განუსახდურელი სივრცელე მივიდოდა შორს სამსრეთის მხრისაკენ. ვადავაჯლე თვალი გარშემო ზ ვნახე, რომ დამაფიქრებელი ნანგრევი გორაკები აქა-იქ, თითქოს შეწყუხებულის სახით განიხნოდნენ; სედ არაფითარიმე მცენარის კვალი არ მოიპოვებოდა ისე მწარედ გაფხეკილი იყო; რომ შევხედე, მეტად დამანაღვლიანა; როდესაც მომაგონდა ამ გორაკების ქვეშ ჩანთქობილი სოდომკომპორი, არც ერთი მწერი არსად მოიპოვებოდა; არსად არ ისმოდა არა ვითარიმე ფრინველის ხმა; არსად არ მოიპოვებოდა ერთი მცირე ბალახი; ან ლერწამი რამე, თითქოს რომელიმე ცხოველის დასაცინავად,

იორდანის მდინარისაგან გარეული ხეები, უცნაურად მდებარენი, შტაბს გამხმარნი მისი სიცხოვლისაგან, აქა-იქა, როგორც გამხმარი კაცის ძელები.

ჩუტუნ გავემართენით იორდანის მდინარისაკენ, რომელიცა ჩამოუდიოდა ამ უდაბურს ვრცელს უხაყოფო მინდორსა. ეს მინდორი ჯერ სწორედ მეჩვენა ზე რამდენიც მივდიოდით, იმდენი ვხედავდი რომ უცნაურად ჩახრამულები ზე ხე-ხუები იყო. მეტი გზა არ იყო, უნდა გვევლო წენარს ზე სიბრთხილით, ამ მინდორსედ უგზო უკლოდ. ბოლოს დავადექით რაღაცა გზის მკვასვსა, რომელიცა მიდიოდა მდინარე იორდანისაკენ. როდესაც მიველეთ მდინარის კიდესედ, ვნახე რომ ეს გზა, მდინარის გაღმა მსრიალათა მიდიოდა. წვიმების გამო კასვლას არ შეიძლებოდა, მეტადრე სახალისიან ცხენებისათჳს. ვიფიქრე, იქნება იმ შესართავში შევიძლო კასვლას, სადაცა მდინარე იორდანე ერევა მკუდარ ზღუამიან მეთქი ზე ამ ფიქრით გავემართე იმ მსრისაკენ. ამ სიარულში, ხე-ხუებში, ქვიშიან ალაგს დაგვიღამდა. მეტი გზა არ იყო, ერთის ხევის თავსედ ჩამოვხდით, მაგრამ რას იტყვით, არსად არ იყო ფიჩხი, გინა ძემვი, ზე არა თუ ფიჩხი ზე ძემვი, ერთი ღერო გამხმარი ბალახიც კი არსად არ მოიპოვებოდა. სასახლობა იყო საშინელი. ცხენები გვეხანდნენ მშვიდ მწუროვალ ზე ჩუტუნ არაფრისთანა საჭმელი არა გვექონდა რა ერთი ნაჭერი გამხმარი ვველის მეტი. უცეცხლოში უნდა ვყოფილიყავით იმ ღამეს ზე ამ მაღლობ ალაგს კვიბურავდა ცივი ქარი.

დილით, დამტვრეულ დახეილნი რა წამოვდექით & გავწიეთ იორდანის მკუდარ სღვაში შესართავისაკენ, იმ ფიქრით, რომ ვინაჲნიდით თხელს მელისანს ალაგს, რომელშიაც შესამღებელი იქნებოდა გავსულიყავით. მაგრამ შესართავი ალაგვი რომ დავიარე, შევშინდით მეტად, ისეთის სისწრაფით ერთობოდა სღვასა & ისეთი ღრმა იყო. ორი იმედილა გვექონდა დარწმობილი, ან უნდა ჰარომი გაცვეკეთებინა & ისე გავსულიყავით, ან არა & ისევე უნდა უკან დავბრუნებულიყავით, იორდანის თავს გავსულიყავით & გაცვეკლო უკანვე იმ ძველს სიდესედ, წყუღმა ნასარეთელმა რომ შეგვაცდინა & გამოგვიყვანა. ჰარომს როგორც იქნებოდა კიდევ გავაერთებდით, მაგრამ ჯერ ერთი ესა რომ იარაღი არა გვექონდა რა, ამისათვის რომ სე არსად არ მოიპოებოდა & მეორე შიშშილისაგან უუათი სრულებით გამოგვეღია. ჩემს მოსამსახურეებში ერთი ჩინებული ფოთაქცვევის ბერძენი ვრია, რომელსაცა ერქუა დიმიტრი; ამ განწირულებასი რომ მნახა, ძრეულ შეწუხდა & მიწიყუდა ნასარეთელი წინამძღომელი ჩუწნი მოგვეკლა, თუ რად გაცვიჭირა ასე საქმე. რასაკვრველია ამ რჩევას არ მივიღებდი & ეს კი მოვასდინე, რომ ამის შემდგომს ნასარეთელი განვაძიე & წინამძღომელობის ალაგვი დაულოცე დიმიტრისა.

ამ გაჭირვებაში რომ ვიყავით, ავდექი & გაჯავრებულმა მკუდარ სღვაში ვიბანე, მაგრამ ისეთი სუნი ქეონდა, რომ დამაოსა & ცოტა გაწედა გულს არ შემიწუხა. როდესაც გამოველი, მინამ ფესს ხმელსედ გამოვდგამდი

შის სიცხოველემ კიდევ გამიშრო ტანი ზედ ერთი თითის სითხე მარლი შეასმო; რის უოფით ზე ანბით ეს მარლი მოვიშორე.

IV.

შეწესებულმა ზე დაღონებულმა ისევე იორდანის სამსრეთის მხრისაკენ გამოუხვიე. დიდ ხანს მოვიდოდით ზე რა ერთი ცოცხალი ცხოველი არსად შეგვხვედრია, ვუქრობდი, რაც რამ უოფილა, სრულებით გაურეკიათ აქედანა მეთქი. დასავლეთის მხრისაკენ მიმდინარეობდა იორდანე; აღმოსავლეთისაკენ არიკებული იყო უნაუო-ოო ზე უოველს ქუწენიერს მოკლებული გორაკები; სამსრეთისაკენ ვრძელი სღვა, რომელსაცა ეწოდება მკუდარი, სადაცა თავის დღეში არ მოხვედრია ზე არცა მოხვდება მებადური კაცი, ამ სიარულში, ამ უდაბურს ალაგს, წარმოიდგინე მკითხველო, როგორ განვიკვირვებდი, როდესაც რომ შემომესმა უცებ ვირის ეროყინი, ამ დროს ვველახედ წინ მე მოვიდოდი, ცალ მხარეს მომიდებდა დიმიტრი ზე მეორეს მხარეს ნახარეთელი, რომელიცა მორიდებით მოდიოდა, თითქოს მიხვდა დიმიტრის მუქარასაო. ვირის ეროყინი რომ გავიგონე, იქითკენ გავეწიე, ამისათვის რომ, სადაც ვირი არის, იქ უეჭველია კაციც იქნება, ბოლოს მივაღექი ერთს ხვესა ზე რა ჩაველი, დავინახე არაბების ბანაკი, დავინახე იმათი შავი

ღ დაბალი კარები, რომლის გარშემო ირეოდნენ კაცები, დედაკაცები, ემაწვილები.

ჩემი მოსამსახურეები უკან დარჩნენ, მაგრამ იმ იმედით რომ ჩუქნის ცხენების კვალზედ მოგვფანობდნენ, მე სინარულით ზე კაბედეით მივიდიოდი კარებისკენ. როდესაც მიველი რომელიც ასლო კარავი იყო იქა, ვნახე ფიხნის კალავანი შემოველოთ წინა. ოცი თუ ოც ზე ხთი კაცი, კარგად ეოჩალები გამოცვივდნენ გარეთ ჩემს მოსაკებებლად, ყველანი ივენენ შავის კანისანი ზე სოვნი მიღრეჯილ-მოღრეჯილ სახისანი, ისინი ჩაცმულები ივენენ მსოლოდ ჰერანკებით, ზე სარტელად ერტუად ტუავი.

რა მივადექი ღობეს, ჩამოველი ცხენითვან. იმათში რომელიც უფროსი იყო, ანუ ვთქუათ მამასახლისი, მოვიდა, კელი ჩამომართო, ჯერ მაკოცა ზე მერე თავისი კელი შუბლზედ მიიღო, შემოევანეს კარავში ზე მაშინათვე დამსვეს ცხვრის ტუავზედა. კარავი იყო მოგრძო ზე ვიწრო, იმდენი კაცი ზე დედაკაცები ივენენ შივა, რომ ვიწროობისავან ერთმანერთს ასხდნენ. მე ჩემს ალავს მაგრა ვიჯექი ზე მამასახლისი რადასაც ნიძნებით ჰატოვის-ცემას მიცხადებდა. ამდენი ხალხი ირეოდა ჩემ წინ, როგორც დედაკაცები, ისე ემაწვილები, თავშიშველა ზე ფესშიშველები, დედაკაცებმა მომიტანეს ნალები ზე რძე, რომელსაცა მივარდი, როგორც სამი დღის დამშეული კაცი.

ერთი მინუტის შემდგომს ჩემი ამაღაც მოვიდა.

საწუხლი დიმიტრი, მე რომ მნახა ცსვრის ტეავსედ მო-
კეცილი, ისე გაჭკვირდა, რომ ერთის სიტყვის თქმაც
ვეღარ შეიძლო, ის სრულებით დაწმუნებული იყო
რომ, ღმერთმა მიგვცა საშინელს მტაცებელთ არაბების
კელსა.

ნასარეთელს ქისა საესე ჭქონდა თამბაქოთი, ეს
რომ შეიტყეს არაბებმა, მრთელი იმ ბანაკის არაბები
შემოესვივნენ გარსა ზ სტუუებდნენ ამ კეთილ-სურნე-
ლოვანს მცენარესა, იმათმა სასიზღარმა ქცევამ იმათ-
სედ ეჭვში შემიყვანა. მე შევნიშნე, რომ თავიანთ სი-
სარმაცით, ასე ღატაკად იყვნენ, ამისათვის, რომ კაცი
ამისთანა ჭავაში იდგეს ზ თანბაქო არა ჭქონდეს, ზირ-
ველი თანბაქოს ალაგია, ეს უდაბური ქვიშიანი ადგი-
ლი, მაშინვე მომიყიდა ფიქრად, რომ ჩაუვარდი კელში
მტაცებელთ ზირუტეუთ, რომელთაცა მიეღოთ განათლება
ხემის ხემოდენითგან, რა ძალათი წამართმევდნენ რაც რამ
შივ ქალაღდები მქონდა. ამან უფრო დამაფიქრა, რომ
არც ზური გვითავასეს ზ არც მარლი, ნიშანი სტუმა-
რთ მოუვარეობასა ზ მშვიდობიანობისა, მაგრამ რო-
გორც მერე გამოჩნდა, თურმე ზური სრულებით არა ჭქო-
ნდათ ზ ზურის ნაცვლად სჭამდნენ რაღაც ბალასსა.
ეს ბალასი მეტი გვა არ იყო, მეც უნდა მეჭამა. იმ
ბალასს ნოუიერება არა აქეს, მბგრამ გემოიანი ბალასი
კი არის, რადგანც სიძეავე მოიპოვება შივს, ისა ჭკავს
მქაუნა მცენარესა.

V.

დიმიტრიმ დაუწუო ლაპარაკი ჩუქნს სახლის ჰატ-რონს, თუ როგორ უნდა გავვევანეთ მდინარე იორდანეში, მე ჩემს მთარგმნელს დიმიტრის საქმეში არ ვეროდით ამ გვარ შემთხვევაში, რადგანც არაბული ენა არ ვიცოდით, ისიც რასაც უნდოდა ისე იცრუებდა, მაგრამ უველას, ჩემი ერთგულებისათვის, ლაპარაკში შევატყუე, რომ იბრაღიმ ფაშას სშირად ასსენებდა, ბოლოს შევიტყუე რომ, თურმე იმათ ატყუებდა, ვითომც იბრაღიმ ფაშის დიდი მეგობარი ვიყავი მე & თუ ისინი კარგად მომექცეოდნენ, მაშინ იბრაღიმ ფაშა, იმათის თემის ბძანებელი, იმათ დიდს მფარველობას აღმოუჩენდა. რამდენიმე კვირის წინად, იბრაღიმ ფაში, გამოსულიყო თავისის ცხენოსან ჯარით იორდანეში & ამასობაში ამ უბედურს არაბებს წამოსწედომოდა. ცხენოსან ჯარს, რაც აქლემები ჰყოლოდათ ამ არაბებს სულ ერთიან წაერთმიათ, ამასთანავე სსუა ქანებაცა, ერთის სიტყვით სრულებით აეკლოთ; ამას გარდა, გამოვევანათ ეს მცხოვრებნი, & ათხედ ერთი დაესრნოთ. თქუქნა კკონიათ მკითხველო, ამის გამო, როგორც შეწუსებული ხალხი, მე, ფაშის ტუვილ მეგობარს, ჰატივს ამერიდენ? სრულებით არა! ამ გვარ ქცევას, იმათში უფრო სიუწარული დაენერგა იბრაღიმ ფაშასი. აზიის ხალხის თხსება ეს არის.

დიდი ხნის რჩევის შემდგომს, დათანხმდნენ არაბები, შვიდმეტო კარვა ეოხალი არაბი წამოკვეუვა თანა. რამდენიმე მოხუცებული კაცებიც წამოჭყუნენ იმათ თანა, როგორც უფროსები, იმათი მამასახლისი ალი ჯეირანა, წინ მიუძღოდა. როდესაც ბანაკითგან გამოვიდოდით, იმათ გადაისადეს ჰირველად საღმრთო წესი; მალმალე კელს მალლა იშვერდნენ ზ ვინ იცის რას ანობდნენ, ეს არაბები მაჭმადები არიან, მაგრამ სიმტკიცეზედ კი უკაცროდ ბმანდებიან.

ბოლოს მოვედით იორდანის კიდევად; წყალი იყო ჩქარი. არაბებმა იფიქრეს გაუვანა ჰარომით, უცებ ამოდნა არაბებმა შექნეს ვვირილი, უთანხმოება; თურმე ნუ იტყვიოთ ეს რჩევა ზ უთანხმოება ჭქონდათ ჩემ ცაცრცენასედ. ამასობაში გაიარა ორმა საათმა, მე რას შევიტეობდი იმათ ენას ზ არც დიმიტრის ესმოდა, ამისათვის რომ ისინი არაბულათ კი არა ლაჰარაკობდნენ, ისინი ლაჰარაკობდნენ თავიანთ მთის ხალხის ენასედ.

ამ ეჯანის დროს ვიჯექი მე, ბარკთანა. შიმშილისაგან ისე შეწუსებული ვიყავი, რომ იმათი დარდი არა მქონდა. ამ დროს ფიქრად მომივიდა, გამეწმინდა ჩემი ექვს ლულიანის რეოლიერი, დაუწეე რა წმენდა, ხან ჩახმასს ვაცემინებდი, ხან მალლა ფესზედ შევაეუნებდი. — ამ ჩემა დამბახის წმენდამ, იმათი ეჯანი როგორდაც დააცხრო, იბრადიმ ფაშას ეს სიკეთე ექნა ჩემთვის, რომ რაც ამ არაბებს თოფიარადი ჭქონდათ სრულებით წაერთმევა, მაშასადამე, ცარეელის კელით ჩუწნ ესენი

ვერას დაგვაკლებდნენ.

დიმიტრიძა აღუთქმება იმათ, თუ მშვიდობით გადა-
იფხანთ იორდანესი ამათ ზე ჰატუისცემით მოექცევით,
მაშინ ვთხოვ მოკცეთ (ტესკერი) მოწმობა ანუ ატტეს-
ტატი, თქუწნ კეთილ ქცევაზედაო, ისეთი ატტესტატი,
რომ იბრადიმ ფაშას აჩვენოთ, დიდი მწეალობელი შე-
იქნება თქუწნიო ზე ამას გარდა ფულით საჩუქარსაც
გავირიკებთო. — ეს ამათ იამათ ზე ფულის საჩუქარს
იმდენი უურადლებს არ მისცეს, რა უურადლებსც მისცეს
ტესკერის, ესე იგი ატტესტატს. ამ ატტესტატმა უოვე-
ლი ბოროტი იმათი ფიქრი დასთრგუნვა.

რჩევა დაიძალა ზე არაბები მოვიდნენ ჩემთან, რო-
მელსაცა მოცნიდნენ, ზოგნი კელსედ, ზოგნი ფესხედ
ზე ზოგნი სადა.

ამის შემდგომს შეუდგნენ საქმესა: მოიტანეს ტიკები,
რომლითაც ეზიდებოდნენ შინისათვის წეალსა, დაბერეს,
გადააბეს ერთმანერთი ზე შეადგინეს ამ კვარად ტივი,
ამასედ დაწვეს ჩემი ბარგი ბარსანა ზე შეიტანეს სი-
ბრთხილით წეალში. თორმეტი არაბი გაშიშვლდა ზე წელ-
სედ შემოირტეეს რა გაბერილი ტიკები, მიუძლოდნენ
წინ ცურვით; ამ სახით ექუსი არაბიც ცურვით უკან
ტივს კელით მიაცურებდა. ამოდენა არაბებს ქქონდათ
ერთი ვვირილი, ჯერ ეს ტივი წენარა მიცურავდა
წეალში, ამისათვის რომ საშიშს ალაგს ჯერ არ მისუ-
ლიყო.

მოხუცებულები, გრძელი თეთრ წვეროსნები, რომელ-

ნიცა იდგნენ ჩემს ახლოს, ევიროდნენ აგრეთვე, უბძანებდნენ მცურავეებს, ამსწევდნენ, ბოლოს მივიდა საშიშს ალავსა, აქ შექნა ტოკა ტივმა, მიღრიჯა-მოღრიჯა, აქედან მოხუცებული არაბები კვლს უქნევდნენ, უევიროდნენ ჭ რომ უფრო გაემსწევებინათ მცურავეები, ახსენებდნენ იბრადიმ ფაშასა; რა გადაწია საშიშს ალავს, გაიტანეს შერე მშვიდობით.

უკან დაბრუნეს ტივი, დანარჩენი ბარგიც ამავე სახით გაიტანეს. მინამ დაღამდებოდა სულ ერთიან გავიუვანეს გაღმა. მეორე დღეს დაუწერე ატტესტატი ამ არაბებს ჭ მივეცი საჩუქარი ალიჯერიანსა, იმათ მამასახლისსა.

ორი თუ სამი დღის მკსაჯრობის შემდგომს მიველი რინიაში, რომელიცა როგორც ისტორიკები გვარწმუნებენ, აღშენებულია ნაცვლად ძველის იერიონისა.

მზის ჩასვლისას მიველით წმინდა საბას მონასტერში, სადაცა იმ დამეს დავდექით.—

— იმ მცხეთის ჭ ამისთანა იცნა იმ მცხეთის მცხეთის

— იმ ჭ დღესინა ითხო იტყოს იმ მცხეთის მცხეთის

მცხეთის იმ იტყოს იმ მცხეთის მცხეთის

მცხეთის იმ იტყოს იმ მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

— იმ მცხეთის მცხეთის მცხეთის მცხეთის

(სოვი შემდგომში იქნება.)

გარანციის მეგლსა.

კნ. ეკატერინე ერისთავის ლექსებითგან.

კავკასის ერნი აღუმართვენ აქ სასსოვარსა,
კაცსა ჩინებულს თვსებითა სწორ უპოვარსა;
მშვიდსა, მდაბალსა, მართლ მსაჯულსა, უხვს ღმობიერსა,
დაჩაგრულთ მფარველს, მოწებლესა ზ სახიერსა.—

ამან დაბეჭდა მრავალთ გულზედ ღრმად სიუქარული,
ღ თვის მოსვლით მიმოჭუინა აქ სისარული,
მრავლის კეთილით მოიხიდა, ვინც ქართველთ გული,
თვთ ის გვექნება საკელობით გულს დასასული.

მისნი ნაშრომნიც ამტკიცებენ მისსა დიდებას,
რომლის აღწერით ველარ დაუტევთ თვთოეულს ქებას,
მხოლოდ ვსთქუათ მარტო ვითა ერნი ჭევა შეტკობილნი,
მისს განმორებას ესრედ სწუსდნენ ვით ნამდვილ შვილნი.

მისედეთ მეგლსა ნაცვლად მისსა აღმართებულსა,
ილმეთ, აჩვენეთ ერთგულება განსვენებულსა,
ჩუჭნს კეთილ მოქმედს ესე გრძობა ცრემლით შეფუიცოთ,
მის მამობრივი სიუქარული მით დაუმტკიცოთ,

ვარ ამ სახინოს კაცის ღვაწლთა აწ მომთხრობელი,
 ნიჭ საფსე სრული, მალალ მსედი იყო რომელი,
 ცოტას ძლივს აღწერ ურიცხვისა საქმის მსსომელი,
 ვინც სასარგებლოდ ჩუჭნის ქუჭუნის იყო მშრომელი,

განგებას მოწმად კეთილობის მეც აქ მოვეყვარ,
 ვინც ვაღდებული მარად ლოცვის აწ მეკლთან ვდგევარ,
 მისგან სიკუდილით გამოხსნილსა მსურს მის მოხვევა,
 ღ სახსოვარის მაღლობისა ზედ ცრემლთა ფრქვევა.

მუსო მოძრეთ მომეხსენით,
 ძალი თხრობისა უურს შთამბერენით,
 გულისა გრძნობა გამოვსთქუა ენით,
 მოჭფრინდით ღრუბლით, მომეხმარენით!

მსურის აღწერდე მე იმა ადგილთ,
 სად განგებისგან ვსჭვრეტ წარმოდგენილთ,
 მისთვის რომ ზრდიდნენ ესრეთთა უვაგილთ,
 სსუათა მხარეთა იშვითად ზოვილთ.

საგანნი ჩემნი მუნა მსატრობენ,
 ორთ გვართ დიდება სადაც მკვიდრობენ,
 სად მისაზიდად აწცა შლილობენ,
 ჭ სად მას ძეკლნი აწცა გვითხრობენ.

თუთ ცაც ლაქვარდი სამსრეთის მხარეს,
 არს აღმომჩენი ესრეთის მთვარის,
 მსგავსი კამკამით მსისა ელვარის,
 განმასსვავებულ შუქით ამ არის.

თითქოს აწ ვუმხერ მე იმა სასეს,
 ნამდვილ უმანკოს სულისა სარკეს,
 სატროფოს, მშუჭნიერს ეშითა სავსეს,
 ჭ საროს მსგავსსა წელის სინაზეს.

თითქოს ვჭკვრეტ უცხოს იმ კაბით მორთულს,
 ჭ ოქრო ქსოვილს თავსე მოხვეულს,
 მსგავსებ ანგელოსს დრუბლითა მოსულს,
 სათნოებისთჳს კელ გვირგვინ დადგმულს.

ყოველსა მაღალს აღბეჭდილობას,
 შთამამავლობას, დიდებულებას,
 ვსჭკვრეტ მენში ამა ნიჭიერებას,
 ჭ მივეცემი მსიარულებას.

შრომა ეს მცირე შენის მასლობლის,
 მიიღე ნიშნად ამ მკრმნობელობის,
 მაქუნდა სურვილი შენისა მკობის,
 მაგრამ არა მაქუეს აწ დრო განკრმობის.

9-ს იუნისს.

1859 წელსა.

ქ. კორი.

ლ უ ბ ი ა ნ ე .

(მოთხრობა.)

ქუჭყანა ანობს ჭ ან რა საჭირო არის თქუან, როდესაც რომ უველამ იცის, ვინც კი მწიგნობრობას მიხედვს, რომ მოთხრობა იწერება ხალხის ცხოვრებითგან.— მხოლოდ ეს არის მნელი, რომ ისე კაფიეთად ვერ გამოიტანს მწერალი, ხალხის ხასიეთებს, როგორც საჭირო არის კარგის მოთხრობისათვის; ამისათვის რომ, ბევრი იმ კვარი ნაკლულეუანება არის, რომლის გამო-აშკარება შეუძლებელია „მიხეხებისა გამო სხვისა ჭ სხვისა“ რომ მწერალმა როგორმე მოახერხოს, ჭ ზოგი ერთნი ზირნი კეთილკაცობით სავსენი, თავის მოთხრობით საქუჭენოდ გამოიუვანოს, ის მოიგონებს ან უცხო ქუჭყანას, სადაც ანბავი მომხდარა, ან ცრუ სახელებს, რომ ეგები ამითი მაინც ნება ჭქონდეს იმის კალამს; ამ მიხეხით არის, ზოგჯერ მწერალი რომ კისრულობს შეუსაბამო წოდებას.— ამ კვარად ჩუჭნი „ლუკიანე“

არის დაწერილი, ამ მოთხრობაში, თუმცა იქნება ფანტაზიად ეჩვენოს მკითხველს, მაგრამ სრულ სიმაძრეთლესა ჭპოვებს, — მაშ აბა შეუდგეთ ამ ჩუქნს მოთხრობას, ნამდვილად მომხდარს ზე დავიწყოთ იმ იმედით, რომ ქართულნი მკითხველნი ეურს მომიპყრობენ გულს-მოდგინებით:

სწორე მოგასსენოთ მე უკუნური, ანუ ცხადათა ვთქვათ სულელი კაცი არა ვარ, უნდა გამოტყნათ მოგასსენოთ, რომ მე მისწავლია ათინაში, — აბა კარგად იფიქრე ჩემო მკითხველო, ეს დიდი საქმე არის თუ არა? მე იქ ვისწავლე უოველის ფერი, რაც კი რამ სამეცნიერო წიგნები არის ზე ვმადლობ იუნიტერსა, ახლა შევიქენი გამოჩენილი კაცი ჩემნით გამოცემულის თხსულებების გამო. თქუენ თუ არ მიცნობთ, ეგ ჩემი ბრალი არ არის, ამისათვის რომ თქუენ მაგდენს არას კითხულობთ ჩუქნს ენახედ დაწერილსა; რომ გუკითხნათ, შეიტყობდით, რომ მე ლუკას (ჩემი საველი ეს განლაგეთ, გვარს კი არ მოგასსენებთ) დამიწერია ფილოსოფია, ისტორია ძველის ხალხებისა, ენების შთამომავლობა, მე განლაგართ ბატონო თუ უკეთ მოისსენიებთ, ფილოსოფოსი, ისტორიკოსი, რიტორი ზე გრამმატიკოსი. სსუა რაღა გინდათ! გარწმუნებთ, სსუასედ ნაკლები მე არა ვარ. ამაოდ მიწმუნება, ჩემში, როგორც მსწავლულს კაცში, სრულებით არ მოიპოვება, მაგრამ, აი როგორი დაუჯერებელი შემთხვევა მომეცა ჩემს ფილოსოფიურს ცხოვრებაში.

ამ დაუჯერებლის შემთხვევისათვის, რომ არა მეო-
ლოდა ექქსი ათასი მოწამე, ვერ გაუბედავდი გამოქვა-
კარებინა.

მე ვმოგსაურობდი ქესალიაში, ჩემი შინაური სა-
ქმეებისა გამო; ერთი ცხენი მეც მატარებდა და მრთელს
ჩემს ბარკიბარსანასაცა, გსახედ შემსვდნენ რამდენიმე
მკსავრები, რომელნიცა დაბრუნებულ იყვნენ იზატის ქუჩ-
უანაში, სადაურებიც იყვნენ. გსახედ ამ მკსავრებს გა-
უამსანავდი და სმა და ჭამაც ერთადა გვეკონდა; მსიარუ-
ლად მივდიოდით იზატისაკენ იმ ჯოჯოხეთის გზით,
რთმელიცა მდებარეობს მშუწნიერს ცესარების სამეფოში.

როდესაც მიუახლოვდით ქალაქსა, ჩემს ამხანაგ
მკსავრებსა ვკითხუ, სომ არ იცნობთ იზატაში მცხოვ-
რებს მოქალაქეს იზარსსა მეთქი. ამასთანავე ესეც უთ-
ხარი, რომ მეკონდა იმასთან წიგნი, რომელიცა მე თი-
თონ ზირის-ზირ უნდა მიმეცა. სწორე მოგახსენოთ, იმა-
სთან ჩამოსდომაც მინდოდა.—

—იზარსას ვინ არ იცნობს,— მომიგეს იმათ. აკერ
იმიანი სახლი, რამწავს შესვალ ქალაქში, იქავე შესავა-
ლში. იზარსი, ძრეელ მდიდარი კაცია, მაგრამ მეტის-
მეტად ბუნწი. სახლში რაც კი რამ თქუა, ეოვლის ფერი
აქუეს, მაგრამ მარტო ცოლქმარნი სცხოვრებენ და ერთიც
კოგო ჭყავთ. ასე სცხოვრებენ, როგორც მკლები. იმათ-
ხედ ქალაქში ბუწის ცუდს ღაზარაკობენ, ძრეელ საში-
ში სალსნი არიან ისინი!

ამ ღაზარაკში რომ ვიყავით, მიუახლოვდით კიდევც

ერთს ჰატარას სასლსა, რომელსაცა ჰქონდა ბაღჩაცა. აქ იღვა იპარსი. გამოვეთხოვე ჩემს ამხანაგ მგზავრებს ზე გავმორდით ერთმანერთსა. ისინი შევიდნენ ქალაქში, მე შეუსვიე იმ სასლსა.

დავარახუნე რაც ძალი ზე ღონე მქონდა კარი. დიდს ხანს ვიდექი, კარსედ არავინ გამომსედა, ბოლოს გამოვიდა ერთი ასალგაზდა გოგო.

— შინა ბძანდება იპარსი? ვკითხე მე.

— შინ არის, მომიგო იმან, — შენ ვინა ხარ? რა გინდა?

— წიგნი მაქვს იმასთან ჰატრასის ქალაქითგან, ჩემის ძმისაგან, სოფისტის დეკრიანესაგან.

— მოითმინე აქ ცოტა ხანს, მითხრა იმან, უცებ შეტრიალდა ზე კარები მომიკეტა.

რამდენიმე მინუტის შემდგომს გოგო გამოვიდა ისევე ზე შემიფანა შინა. როდესაც ვნახე იპარსი, მივეცი წიგნი. ეს ისე მოხდა, რომ სწორეთ ვახშმის დრო იყო, როდესაც შეველი, ვახშამსედ, თავიანთ ქუჭუნის ჩვეულებით, იპარსი კი არ იჯდა, იწვა ზე ისე სჭამდა ზურსა, ცოლი საკმაოდ მშუჭნიერი ქალი, ოც ზე სუთის თუ ექვსის წლისა, მხარბეჭიანი, როგორც არიან ბერძნის ქალები, დიდრონი შავ თვალ წარბა, იწვა აგრეთვე ქმრის კვერდით, წინ გაშლილი იყო სუფრა, რომელსედაც არაფერი ეწყო ჯერა. როდესაც იპარსიმ წაიკითხა წიგნი, სთქუა შედიღურად:

— დეკრიანე მიძახნია ელინებში უპირველეს დირ-

სეულ კაცად. ჩემთვის ძრეულ სასიამოვნო არის, რომ ჩემთვის მოუნდვია თავისი ძმა. აი ჩემი სახლი, ღუკავ; რასაც ხედავ ეს არის; მართალია ჰატარაა, მაგრამ კეთილის სტუმრებისათვის, ვოველთვის მოიპოვება აქ კუთხე. თუ რომ აგრეთს წეალობას გვიხამ ჭ ინებებ ჩუწნთან დადგომას, შენის აქ ეოვნით სახლს სიდიდე მოემატება.

ამის შემდგომს დაუძახა კოკოს.

— ჰალესტრა! მოუმხადე ცალკე ოთახი ჩუწნს სტუმარს; შეიტანე იქ, რაც რამ ბარგი აქუს ჭ ესეც მიაცილე აბანოში, დიდი გზა გამოუვლია.

იპარსიმ ეს რომ უბძანა, ჰალესტრამ წამიუვანა ჭ შემიუვანა ერთს სუფთა ოთახში.

— აი თქუწნი საწოლი! აქ მოსვენებით იქნებით, არ ინებებთ ჯერ აბანოში წამობძანებას.

მე მივეცი ჰალესტრას რამდენიმე მანეთი, რომ ჩემის ცხენისათვის ქერი ეუიღნა. როდესაც აბანოს კარებთან მიმიუვანა, თითონ დაბრუნდა ჩემ ოთახის დასალაგებლად.

აბანოთგან, ჰირ ჭ ჰირ შეველი იქ, სადაცა ისხდნენ ვასშამუედ. იპარსიმ მომცა კელი ჭ მეც კვერდით დამიწვინა. ტასტი, რომელზედაც ვისხედით, ძრეულ ვიწრო იყო ჭ ამასთანავე ტოკავდა, სიძველისა გამო, ასე რომ, თუშთან კელი მიმქონდა, მეშინოდა, არ ჩაწოლილიყო. ჩემი მდგომარეობა ამითი უფრო საშიში იყო, რომ როდესაც შევხედავდი იპარსის-ცოლს, ტანში ჟრუანტელს

მივლიდა. საჭმელი გვექონდა ჩინებული, ღვინო ძრეულ კარკი ზე ამასთანავე ძველი, ვასშმის შემდგომს, როგორც იქ ჩუქნულუბათა აქქსო, ვსჯამდით ღვინოს ზე ვსაუბრობდით, ისეთი ჰერადობა გამოიჩინა იმ ღამეს რომ, დაუწიე გმობა, ჩემს მგზავრ ამხანაგებს, თუ რათ ამავს ამისთანა სტუმრის ზოგვარე კაცი. როგორც იპარსიმ, ისე იმის ცოლმა ძილოკლემ დიდი სიამოვნება მაჩვენეს იმ ღამეს.

მეორეს დღეს მკითხა იპარსიმ, თუ საით მივდიოდით, ან რამდენს ხანს უნდა დაურჩომილიყავ ქალაქში. მე უთხარი, — რომ მივდივარ ლარის ქალაქში ზე სუთ დღემდინ აქ დაურჩები მეთქი. როგორც ფილოსოფოს, ჩემ სიცოცხლეში სიცრუე არ მითქომს, მაგრამ ახლა სიცრუე ვთქვი. სუთი დღე კი არ მინდოდა, ერთს თვეს მანც უნდა დაურჩომილიყავი იქა, რომ მენახა, იქაური მისნები ზე ჯადოქრები რა კელოვნებიც იუვნენ; ჩემის თვალთ მსურდა მენახა, თუ როგორ გადაიქცევიან სოლმე იპატელები, ან მკლად, ან კატად ზე ან როგორ ფრინამენ, ფრინვლათ რომ გადაიქცევიან. მე ესენი, როგორც ფილოსოფოს, ისტორიკოსს, რიტორს ზე გრამმატიკოსს, არა მრწამდა, ზე ამისათვის გაწიე ქუჩებისაკენ ქალაქის გასასინჯავათ. იმ დღეს თითქმის მრთელი დღე ვიარე ზე მრთელს ქალაქში არც ერთი ჯადოქრობის კვალი არ შემინიშნავს: ვისთვს მეკითხნა, რომ შემეტეო რამე როგორც მსწავლულს მოგზაურს, არც ეს ვიცოდით. სწორე

მოკახსენოთ, მრცხვენოდა კიდევ მეკითხნა ვისთჳსმე. მეორეს დღეს, ჩვეულებისამებრ რომ ვსეირნობდი ქუჩებში, შემხვდა ერთი დარბაისელი დედაკაცი, სჩანდა, რომ ის დედაკაცი ზირველის ოჯახის სახლს ეკუთვნოდა. მორთულობა ჰქონდა დიდებული, თვალმარგალიტი ესხა მრავალი; უკან მოხდევდნენ რამდენიმე მოსამსახურენი. როდესაც დაუახლოვდით, დამიწყო უურბდლებით სინჯვა, თითქოს მცნობი ვარ იმისით; ეს რომ ვნახე, თავი დაუკარი.

— შენა ხარ ლუკა?

— გეფიცები ვენერას, მშუწნიერო ქალო, რომ სწორეთ მისვდი! უთხარი მე.

— შენ არ მიცნობ მე? მეკითხა იმან. მე მქვიან აგბრეია. შეუძლებელია ჩემი საკელი არ გაგკონოს! მე დედიშენის მეგობარი ვარ, რატომ ჩემთან არ დადექი, ჩემო საუქარელო შჯლო, მინამ აქ იუავი?

— დიდად გამადლობ ჩემო ბატონო. ახლაც შემემლო, გსლებოდი თქუწნთან, მაგრამ მრცხვენთან, უმიხესოთ გადმოვიდე იმ კაცის სახლითგან, რომელმაცა ჰატივით მიმიღო ზ ცდილობს ჩემს სიამოვნებასა. მაინც ზ მაინც ჩემო ბატონო, დღეის შემდგომს ჩემი კული, თქუწნს სახლში იქნება სტუმრათა.

— სადა დგეხარ? მეკითხა იმან.

— იპარსისთან.

— იმ უმსკავსო ბუნწ კაცთან?

— შეუდარებელო დედავ, თქუწნა სცდებით. ისეთი

სტუმართ მოყვარეობა გამოიჩინა ჩემთან, რომ მეტი არ შეიძლება. თქვენ აგრე მიბძანებთ, ჭ მე ასე მკონია, რომ მეტი კვლავადილი კაცი უოფილა.

უძნობმა დედაკაცმა გაიღიმა, გამოძართო კელი ჭ რა გამოყენა განსედა, მითხრა მეგობრულად:

— გასსოვდეს ჩემო მეგობარო, ერთდუ იზარხის ცოლ-სა! ის საძინელი დედაკაცია. იმის ბოროტებას, ბოლო არა აქუს. ამ ქალაქში, ჰირველი ჯადოქარია! მრთელს საბერძნეთში ჭ ქესალიაში.... ისეთი ქარიანია, რომ თქმაც არ შეიძლება. უოველს ემაწვილს კაცს თვალს უშვრება ჭ ვაი იმისი ბრალი, ვინც ჰასუსს არ მისცემს! მაძინ თავის თავს აცნობებს! თავის თვალთმაქცობით ბევრი კაცი ჰირუტევათ ვადუქცევა; სოცნი დაუსოც-ნია... როგორ?.. ამისი კი არაფინ არა იცინრა, შენ ჩემო შვილო, ემაწვილი ხარ ჭ ლამაზი; არ შეიძლება, რომ რამწავს დაგინასა, არ მოსწონებოდი. აქ უცხო ქუჭყანაში ხარ: ვინ იზრუნებს შენთვს?

ვაი შენ ჩემო თავო! მაშ ასე უოფილა საქმე! რასაც ვუძებდი, რასედაც ვუიქრობდი, ის ანბავები უოფილა ჩემს სადგომში!.. სახარულისავან ვედარა ვავიკერა, თუ რას მეტეოდა ამბრეი ჭ გამოფიქცი შინ.

ახლა, დაუოვნება აღარ შეიძლება, უნდა შევიტეო-ეს საკვრველი მისნობა; უნდა დაურწმუნებულივაგი, ჩემის საკუთარის თვალთ, რასაც ლაჰარაკობდნენ ჭ მესმოდა, მართალი იყო თუ არა? მაგრამ ისე უნდა მოექცეული-ვაგი რომ ჩემი განსრასვა არაფის შეეტეო. რადგანაც

ვეელა სახლის საიდუმლოება, შინა მოსამსახურემ იცის, ამისათვის მე ვიფიქრე, გამომეკითხა დაწერილებით, ჰალესტრასაგან; რომ უკეთ შემესრულებინა ჩემი განსწავლა, მეტი გზა არ იყო, უნდა დამეწყო ამიკობა. მერე უნდა მოგახსენოთ, ლამაზიც იყო. თუძცა რასაკვრველია, ჩემის წოდებისათვის, როგორც ფილოსოფოსისა, ისტორიკოსისა, რიტორისა ჭ გრამატიკოსისათვის დიდი სირცხვილი იყო, მაგრამ რა შექნა, სხუა ღონე რომ არა მქონდა. მსწავლეულმა, ჰსწავლის შესამსებად, ეოველა უნდა იკისროს.

ამ ფიქრებში ვიყავი, შინ რომ მოველი, ვნახე სახლში არ იყვნენ არც იპარსი ჭ არც იმისი ცოლი ჭილოკლეი. მარტო ჰალესტრა დამხვდა სამხარეულოში, სადაცა საჭმელს აკეთებდა. რასაკვრველია კარგი შემთხვევა იყო ეს ჩემთვის ჭ დაუწეე სიუჟარულის გამოცხადება.

—რა მშუწნიერი სანახავი ხარ ჰალესტრა, ახლა, ამ დროში, როდესაც რომ აგრე სერსიანად ჭ სისუფთავით აკეთებ საჭმელებს. უნდა იცოდე თუ რასა ვგრძნობ ახლა, შენთან რომ ვარ ასე მკონია ოლიმპის მთასედა ვარ მეთქი. ოჰ, რა მშუწნიერება იქნებოდა ჩემთვის, რომ თითითაც არი შემოგესო; შემოგესო შენს დაბროწილს ღოუებს.—

—აბა ერთი სცადე!.. მაშინ ნახავ თუ რა სერსიანად ვაკათებ საჭმელებსა!... შემომესე, ერთ-ერთი ქებაი, მაშინვე შიგ შუბლში გეცემა!

— უჰ, რა კაზასი ეოფილსარ! ნუ მიუურებ აგრე გაჯავრებით მშუწნიერო ჰალესტრა!. ღმერთებს შენ აფთრად არ დაუბადებისართ. ეოულად-შემძლებულს ვენერას ეოველი კეთილი მოუცია შენთჳს. ნუ თუ ბოროტად მოისმარებ იმისაგან მოცემულს კეთილს, იმის სარწმუნო შეილსედ?

— მე მკონია მოწუალეო კელმწიფეო, შენ როგორ-დაც ღმერთების წინააღმდეგი ხარ?.. შენ დასცინი იმათ!

— თავის დღეში საეჭარელო ჰალესტრა, მე ღმერთები მრწამს, თუ გინდა ამას დაგიმტკიცებ?.. მე ვნახე თქვენს ბაღისში, გამოქანდაკებული სწილენმისაგან, ღმერთა კუზიდონი. წავიდეთ ჰალესტრა, მივართვათ იმას მე ჰ შენ ერთად მსხვერპლი! აი, თუნდა ეგ მომწვარი ვარია.

— მომწვარი ვარია, სამღრთოდ მიუტანოთ კუზიდონს?... არა, სად გავინილა, მიართვან სამღრთოდ მომწვარი ვარია, უკვდავს ღმერთა კუზიდონს? შენ ფილოსოფოსი ხარ გეტუობა, უღმრთოვ, ურიავ!.. როგორ არ გეშინიან სუმრობ იმ დიდ ღმერთსედ, რომელსაცა ჩემი ქაღბატონი ეოველ დილით თაუვანსა სცემს დიდის მოწიწებით?... მოიცა, ნახამ შენ, თუ როგორ დავსჯის! წადი აქედან, წადი ჩქარა, გაიქეცი აქედან, მინამ გონება არ დაგიკარგავს. თუ სიცოცხლე გინდა ჩქარა გაიქეცი. ხომ მხედავ, როგორ მრთელი სხეული ჩემი, ცეცხლის ალით არის მოცული, თუ ასლო მომეკარები, კუზიდონი ამასა იქს, რომ სრულებით დაიწვები ჰ ვე-

ღარც მომშორდები. მაშინ ველანოვინ ვერ მოგარჩენს, — ვერც თუ ესკულაპი! მარტო მევე ვეყოფი რომ აგრე ცოცხლად დაგწო. საშინელს მტკივნეულებას გავიჩენ ზ რამდენიც მოისურვებ განთავისუფლებასა, იმდენი მტკივნეულება უფრო ზ უფრო მოგემატება, რამდენსაც მოშორებას მოინდომებ ჩემგან, იმდენი უფრო ახლო მოგვეკვრები; რამდენსაც ქუას გესვრი, ვერც ერთი ვერ აცვილდება! რა საჭირო არის დაცინება; კუზიდონი უოჯლის შემძლებელია! იქნება კიდევ იმან ამაძირჩია, რომ გადაგისადო იმისი შეურაცხება!.. კეშინოდეს!... ვისაცა მხედავ, ისეთი ხელოვანია, რომ შენისთანა კაცისაგან, ათას ფერს საჭმელს გააკეთებს! ერთს ნაირს საჭმელს კი არ ვაკეთებ, ჩემხედ უკეთესად მრთელს საბერძნეთში კაცს ვერაუინ დაჭკლავს. შემძლიან გავხადო ტეავი, დავჭრა წვრილ ნაჭრებადა, გაუჭრა გული ზ მოვხრაკო ერბოში... აი, თითონ ამ ბუსარში!..

—ას! ჰალესტრა, მაგას მართალს ანობ! იუპიტერისა მოწამე რომ, თუმცა ახლო არ მომკარებიხარ, მაგრამ შორითგანვე დამწვა შენმა მშენიერებამ, უხილავად ისეთი ალი მამხვდა შენგან, რომ შემივარდა თვალებში, ჩამივარდა გულში ზ მწვამს. კუზიდონს ზ ვენერას გაფიცებ, მომარჩინე, იმ წამლით, რომელიცა ტებილიც არის ზ მწარეცა!.. აჰ, ნულარ გადასდებ ხვალისათვის, დამკალი, გამხადე ტეავი, თუ რომ კესიამოვნება...

ჰალესტრამ გაიკასკასა, მაგრამ ამ სიცილში ბუერი სინაზე იყო.

—სომ ხედავ უფალო ფილოსოფოსო, კუპიდონთან ხუმრობა არას ვარკებს!.. საკვრველი ვადაძმდელი დმერთია!

უცვებ მივარდი ამ დროს ზ ვაკოცე ვარდის ფერ ტუჩებში.

—ეს რა ანბავია? დაიუვირა იმან, ვითომ ზ სიძულელით

—იმ კუპიდონმა, რომელიცა ვადაუხდის კაცს, საუქარულო ზალესტრა, გელი მკრა უკანითგან ისე ძლიერად, რომ უგონოდ გამოფურინდი შენკენ.

ამ დროთგან შევიქენით საუქარლები.

—ზალესტრა! საუქარულო შეგობარო! უთხარი მე. მომეცი შემთხვევა ვნახო შენი ქალბატონი იმ დროს, როდესაც ჯადოქრობით ვადაიქცევა სოლმე ზირუტევათ. დიდი ხანია მსურს ეს საკვრველება ვნახო, ზ თუ შენ თითონ იცი რამ ამ კვარი, ჩემ თვალწინ ვადაიქეცი რამ ზირუტევად. შენ გამოცდილი ხარ ამ საქმეში, ბევრისგან შემიტეგია ესა, თორემ თუ ეს ასე არა ფოფილიყო, როგორ მიიხიდა, შენის მისნობით ჩემი გული, მაშინ როდესაც რომ ჩემ სიცოცხლეში არავინ მევარებია.

—კარგია შენ ეშმაკო! მითხრა იმან. რა მისნობა უნდა სიუქარულსა? კუპიდონის ნება როდესაც არის, სიუქარულიც მაშინ იბადება! რაც მე შემეხება, მისნობისა სრულებით არა გამეკებარა, კეფიცები ჩემ თავსა ზ ვუფიცავ შენს ბედნიერებას, რომ მე სრულებით არა ვიცირა! ჩემი ქალბატონი ძრიელ ეჭვიანი არის თავის

ველოუნებაში. ღ რამწავს მომეცემა შემთხვევა, ყოვლის
ლონის-ძიებით ვეცდები, გიჩვენო, როგორც გადაიქცევა
ხოლმე სსუა გვარ ცხოველად.

გაიარა რამდენმავე დღემ.

ერთხელ ჰალესტრა შემოვიდა ჩემს ოთახში ღ მი-
თხრა, რომ ამაღამ ჩემი ქალბატონი უნდა გადაიქცეს
ფრინულათა ღ გაფრინდეს ერთ-ერთ თავის საუქარულ-
თანაო.

—საუქარულო ჰალესტრა! ამავედ უკეთესი შემთხვევა
არ მექნება, ღ გთხოვ მაჩვენო როგორმე.

—უეჭველად ვეცდები.

როდესაც დაღამდა, ის მოვარდა ჩემთან ღ მიმიყვანა
იმ ოთახთან, სადაცა იძინებდა იმისი ქალბატონი. აქ
მაჩვენა ერთი ჯუჯრუტანა, კარების ფიცარში, საიდანაც
დაუწვევ უურება.

უურება, ეს ჩუწნი უფალა სახლის ჰატრონის ცოლი
ქილოკლეი, ისდის ტანისამოსსა, როცა გაისადა, მი-
ვიდა ანთებულ ლამჰასთან, ღ შედ დაწვა ორი რალაგა
მარცვალის სორბლის ოდენი. აქ იღვა რამდენიმე ხანი
ღ რალასაც ბუტბუტებდა. მერე გააღო დიდი ზანდუკი,
სადაც ეწეო მრავალთ-უმრავლესნი წამლის შუქები, სა-
იდანაც ამოარჩივა ერთი.

ამ შუქში იღვა რალაცა ზეთის მკვავისი ნივთიე-
რება. ქილოკლეიმ გადმოისსა კელსედ ღ წაისვა ეს
ზეთი მრთელს ტანსეა: უცებ, ვნახოთ რომ, ტანს ბუნ-
ბული შეესსა, ჩემ თვალთ წინ, ცხვირი გადაექცა ნის-

კარტათ, ერთის სიტყვით შეიქნა ბუ, რომელიცა გაფრინდა ფანჯრითგან. —

მე ეს სისმარი შევონა. ვისრისე თვალები, ცხვირი და ბოლოს დავრწმუნდი რომ სისმარი არ იყო.

შვეხვეწე ჰალესტრას, ეს მასი ჩემთვისაც ეძივნა; წაესვა ტანსუდ, რომ ეგები მეც ეს ფრინველი გავმსდარეიყავი. მინდოდა დავრწმუნებულიყავი, თუ ამ გვარად გადაქცევა როგორ იმოქმედებდა ჩემს სულსუდ, სასიამოვნო იქნებოდა შემეტყო, თუ რა სასიით დაიწყობდა ფილოსოფიასუდ სჯას მინერვას ფრინველი. —

ჰალესტრამ წენარა გააღო კარი, შევიდა და გამოძიანა ერთი შუშა, რომ დრო აღარ დაშეკარგა, დავისი ის სუთი კელის გულსუდ, რა გავისადე ტანთ, და მრთელს სსეულსუდ წაუისვი. ოჰ, საკვრეულებათ! ნეტა რა წუეული საათი იყო, რომ ეს სულელობა ჩაუიღინე. უცებ ვნახე, რომ ვიცვლები.... მაგრამ ფრინულათ კი არა... უცებ სად იყო და სად არა, გამოძება გრძელი გუდი, არ ვიცი, რა დაემართა ჩემ კვლების თითებს, სუთის თითის მაგიერ, გამისდა ოთხი, ისიც ძვლისა. კელი და ფესები შემეცვაღნენ, რაღაც საპალნის ჰირუტკვის ფესებად. **წერები** გამიგრძელდა; ჰირისასე გამიწოწოლდა. რას ვსედავ!... უცებ შევიქენი ვირი, საით მსრითგან არ გინდათ რომ არ გავსინჯე ჩემი თავი, მაგრამ თქვენს არ მაძიკუდეთ! სწორეთ ნამდვილი ვირი შევიქენი!.. როგორ? მე? ფილოსოფოსი. ისტორიკოსი, რეტორი და გრამმატიკოსი, ვირი ვარ? — მე, რომელსაცა დამიწე-

რია მრთელი კაცობრიობის ბუნების შესახები სტატია; რომელსაცა მსურდა დამეფუძნებინა ფილოსოფიის ჭრიტორიის სსოლა; რომელმაცა ვზოვე ათი შეცდომა კომერის უკვდავს ქმნილებაში; რომელმაცა დაუამტკიცე ჭეშმარიტებით რომ ალექსანდრე მაკედონელი თავის დღეში ინდოეთში არა ეოფილა;— მე, — ახლა ვარ ვირი? ოჰ, არა, ეს შეუძლებელია! ჭ რომ არ იქნება!... წარმოიდგინეთ, თუ რა დაუჯვრებელი ანბავი იქნება, ეს რომ შეიტკონ ათინაში, ან კიდევ ალექსანდრიაში?.. არც ერთი მსწავლული ამ საქმეს არ დაიჯვრებს!... მე მინდოდა ეს საშინელი უბედურება შემეჩივლა ჰალესტრასათვის, მაგრამ ნაცვლად კაცის სმისა, დავიუროეინე; მერე ჩავქონდრე შეწუსებულმა თავი, ეურები ძირს დაუშვი, იმის ნიშნად, რომ ჰალესტრამ ასეთი უსვინიდილობა როგორ მიეო ჭ რას შემართლებოდა.

— ახ! მე უბედური! დაივირო ჰალესტრამ, რა შემოიკრა კელი, ეს რა შეცდომა მომივიდა, — ნაცვლად იმ წამლისა, რომელიცა ფრინულად აქცევს კაცსა, სსუა წამალი გამომიტანია რა ვქნა, ეს წეული წამლები სულერთმანერთსა ჭკავს! მაგრამ ნუ შეგეშინდება ჩემო საეუარელო, მაგისი წამალი არის, რამდენიმე ახლად გაშლილი ვარდი რომ შეჭამო, ისევე კაცად გადაიქცევი, ისევე რიტორი იქნები; ისევ ის ფილოსოფოსი, ისევე ისე, ჩემის გულის მფლობელი, მსთლოდ ეს არის, მინამ გათენდებოდეს, უნდა მოთმინება იქონიო, საწეალო ლუკავ! ახლა ბაღჩა დაკეტილი არის ჭ გასაღები ქალ-

ბატონსა აქეს, ამ ღამეს აგრე როგორცა სარ, ვირი იუაუი სვალ დილა ადრიან ქალბატონს ვასაღებს ვამო-
ვართმევ, დაგიკრებ ახლად გაშლილს ვარდებს, მოგიტან, გაჭმევ ზე ისევე კაცი ვასდები.

ამას რომ მიუბნებოდა. თავის რბილს კელს მისომ-
და თვალეზედ, ყურეზედ ზე სურგსედ, რომელიცა, რო-
გორც ნამდვილი ვირი, საცოდავათ ვიდექი ოთხ ფეს-
სედ იმის წინ!... მაგრამ ეს კი უნდა მოვასწენოთ, ბა-
ტონო მკითხველო რომ, გრძნობით, გონებით მეცნიე-
რებით ისევე ის ფილოსოფოსი, ისტორიკოსი, რიტო-
რი ზე გრამმატიკოსი ვიუაუი.

—ას! ღმერთო! ვვიროდა ზალესტრა! მოდი ჩემო
გულო, ჩემო კუჭო თავლაში, თორემ მაგ შენ ჩლიქე-
ბით, სრულებით წაასდენ ამ მკირფას ეიხილბაშურ სა-
ღებს!.. მერე ჩემი ქალბატონი, კაპასი ქალი არის!..
მოდი, მომევი, მომევი ჩემო საყუარელო!

—ზალესტრა! ჩემო ღმერთავ! იცი რა გითხრა!.. ეს
მასი შენც წაისვი ზე შენც ფაშატ ვირად გადაიქცეი,
კამპანიისათვის მანც. აბა მარტო მე რა ვქნა? ერთად
წავიდეთ მაშინ თავლაში. მაშინ უფრო მსიარულად ვი-
ქნებით!

—მაგას რას ანობ ლუკა! სომ არ ვაგიუდი! მეც
რომ ვირად გადავიქცე, სვალ დილით ბადრის კარს ვინ
გასაღებს?.. გასწი თავლისაკენ მარტო შენ ჩემო მეგობ-
არო! კარგია ზე ჩქარა! ნუ კარგავ დროსა!

რა ვწუვლიდი ზალესტრას ქარიანობასა ზე ვიმ-

ტვრევიდი რა თან კბილებს, მეტი ვსა არ იყო, გავუ-
 მართე თავლისაკენ, სადაცა ებნენ ასურთან ერთი ჩემი
 ცხენი და მეორე ბუნებითი ვირი იპარხასი, რამწავს იგ-
 რძნეს ჩემი მისულა მესობლად, იმ წამსვე შიშისაგან,
 რა არის საჭმელი არ წაკვართვასო, იცქვიტეს ურუბი
 და მოიმსადეს უკანა ფეხები, ჩემს მოსაგერებლად. მე ეს
 შეფნიძნე და მაშინათვე მოვშორდი რა იმათ ასურს, მი
 ვიძალე კუთხეში. აქ, მწუსარებისაგან, უნდა გამომეთქვა,
 ჩემი უბედურება და ნაცვლად ამის, საშინელის სმით
 დავიუროყინე, «ეს რა დასაღუწავი უბედურებითი შემთ-
 ხვევა მომეცა,» — ვუიქრობდი მე, როდესაც გონებასედ
 მოველი; რა მომივიდოდა, ახლა რომ ბეგლი შემო-
 სულიყო აქ თავლაში, ან კიდევ რომელიმე მტაცებელი
 ზირუტყვი..... და მე.... მე, რომელსაცა არავისთვის ბო-
 როტი არ მიქმნია, ლუკმა ლუკმად მაქცევდნენ: ვუიქ-
 რობდი ამ შესაძლებს ჩემს თავსედ მოსაფაღს და ისკი
 არ ვიცოდი, რომ უფრო მეტი უბედურებები წინ მედგა
 მე საცოდავი და უბედური!...

ღამე იყო ბნელი: ეველგან სინუმი; ის საათი მო-
 ვიდა, რომელს საათსაც ძილი ტკბილი არის კაცისა-
 თჯს და ღრმაცა. უცებ შემომესმა კედლითგან ბრასა-ბრუ-
 სი, თითქოს ანგრევენო, მართლად და აქცევდნენ! მერე
 ფანსე, რომ კედელი გამოხვრიტეს და ვიღაცა შემომზრა,
 ამას მოჭევა მეორე, მესამე და მრთელი თავლა გაიფსნენ
 ქურდებითა. ესენი ზირველად შესულნიყვნენ, სახლის ჰა-
 ტრონისას, შევერათ თოკით იპარხსი, ჰალესტრა, ერთიც

ვიღაცა ბიჭი, უთუოდ სახლის მოსამსახურე ჭ მრთელს სახლში რაც რამ ეოფილიყო, მოეწინდათ, შეეკრათ ჭ ბარგი გარეთ ეწოთ. როდესაც ამას მოწმომილიყვნენ, ახლა ჩუწნთან შემობძანდნენ. გაგვიყვანეს გარეთ, ამ ბარგი ბარსანით სურგები დაგვიტვირთეს რა სამივესა, დიდრონის კეტებით მოგვდევდნენ უკანითგან, გაგვირეკეს წინა ჭ შეგვაყენეს ერთს გაუაღეს ვიწრო ბილიკსა, რომელიცა მიდიოდა მთისაკენ. არ ვიცი, რა მდგომარეობაში იყვნენ, ის ორნი; ჩემი ცხენი ჭ იპარსის ვირი, ჭ მე კი რაც შემეხება, იმდენი მცეს კეტები, ძლივს ბარბაცით მივდიოდი. ფესშიშველა სიარულს, მე ჩემს დღეში არ ვიყავი, ჩვეულს ჭ წარმოიდგინეთ ჩემი მდგომარეობა, შიშველა ფესებით, განირულს ქვებზედ, დიდი საპალნის ქვეშ რაც შემემლო მივჯანჯავებდი, ამისათვის რომ, თუ ჰატარა შევმდგარევიყავი, კეტები იყო რომ ჩემზედ მოდიოდა! ეოველს მინუტს ჭ მინუტს ვიბორბიკებდი, მაგრამ დავარდნის ნებას ვინ მომცემდა, ამისათვის რომ ერთი ავასაკი ვიღაცა, იმ ქურდებისგან, ისეთ ისეთს სასრეებს გამაწნავდა უკანა ფესებში, რომ მაშინვე ტანში გავიმართებოდი. ამ ტანჯვაში რომ ვიყავი, უცებ, რა ვეღარ მოვითმინე, წამოვიძახე: „ოჰ, ცუხარო, შემობრალე მეთქი!“ მაგრამ რას იტყვიოთ, კიდევ ამ სიტყვების ნაცვლად, ეროყინი გამოხდა ჩემის სიტყვების ნაცვლად. მსოლოდ ამ გრძელი ასოს ოო!.. ჩემის ჰირითგან ისმოდა ცეტარის სასული არცა ვის გაუგონია. იმ წუეულმა ავასაკებმა, რომ ნახეს ძალიან

დაფიქროვინე, რა არის ამის ხმაზედ უკან არავინ დაგვე-
დვენოსო, სუეველამ ერთად დამიძინეს კეტები ზ სხსრუ-
ები, უეჭველია ჩემი ეროვინი იმათ სსუა ფერ შეესმათ,
რომელიცა მე არც კი მინდოდა! მაინც ზ მაინც სმა
გავიკმიდე ზ რაც უნდა ტანჯვა მამდგომოდა, ხმას რო-
გორღა ამოვიღებდი გსასედ. ამითი ცოტა ცემა შემიმ-
სუბუქდა.

გათენდა ზ ბეური მთები კიდეც გადმოგვევლო, რა
არის გსასედ ბაღასს არ დასწუდნენო ზ იმითი არ შე-
გვაგვიანონო, გსასედ ზირზედ საფანკები გექონდა გაკე-
თებულები. აქ რომ ვნასე ჩემი თავი ამ მდგომარეობაში,
მაძინ სწორეთ დაფრწმუნდი რომ ვირი ვიუავი ზ ამ
მდგომარეობითგან თავის დღეშიაც ველარ გამოვიდოდი.

შუადღისას მიველით ერთს რაღაცა სოფელში, ამ
სოფლის მცხოვრებნიც ამ ქურდების თაბუნს ეკუთვნო-
დნენ, ეს ცხადათა სჩანდა. ისინი დიდის სიუწარულით
მოეხვივნენ ამ ავასაკებს ჩუწნ მტრებს, სთხოვეს დაე-
სვენათ ზ სადილიც მსათ დახვედრილი ჰქონდათ, რაც
ჩუწნ საცოდავ ზირუტევეს შეგვეხება, შეგვიუვანეს გომ-
ში ზ ბავა გავვიმსეს ქერთ; ჩემი ამხანაგები ერთი
მეორეს აღარ აცლიდნენ, ერთმანერთსა სტაცებდნენ ქერ-
სა, ისე სისარბითა სჭამდნენ, მე კი, მარტო, მშიერი
გვედებოდი, აბა სად მექნებოდა შემთხვევა, მე უბედურს
ფილოსოფოს, ისტორიკოსს, რიტორს ზ გრამატიკოსს,
მეჭამა მოუსარბავი ქერი. ამ შეწუსებაში რომ ვიუავი,
გარშემო მივიხედე-მოვიხედე, ეკება ჩემი შესაფერი საჭ-

მელი რამ შენახა. უცებ, კომის კარებითგან, ესოს იქით მხრივ შევნიშნე ბაღი, სადაცა ეთესა მშუწნიერი მწვანელი, რომლის საშუალ იშლებოდნენ ვარდები.

სასლითგან, სადაცა ავაზაკები ისხდნენ, ვერ დამინახავდნენ, ეველა სადილის ჭამაში გართული იყო, გამოველი წენარა, მიველი კარებთან ზე შეველი ბაღში, იმ აზრით, რომ მწვანელი მანც მეჭამა. უფრო მეტად შემაცდინეს ვარდებმა, ვიფიქრე— ვჭამ თუ არა ამ ვარდებს, ისევე კაცად გადავიქცევი მეტი, თუთ მოკლეს დროში, მრთელი ბაღის ბოსტნეულებს სულ ერთიან შევჭამე, ოხროსუმი, ნიასური, ქინძი, სასვი თუ სსუბ, რაც კი რამ მომხვდა სულ გავაწეე, რაც არა ზე, სულ ფესითა ვქელე. ბოლოს მივახლოვდი ვარდებს ზე ჩემ საუბედუროთ, თურმე ვარდები კი არ იყვნენ, ეს იყო ნარკიზი, რომელიცა დიდი მავნებელია ცხენისა ზე ვილისათვის, ეველანი გვარწმუნებენ, ზირუტემა რომ ჭამოს ნარკიზი, მაშინვე მოკვდებაო.

ჩემ საუბედუროდ, მებაღემ თვალი შემომასწრო, რომ ბაღი ავაოხრე,— დამინახა თუ არა, ერთს დიდს მარკილს კელი წამოავლო ზე გამოიქცა ჩემკენა. მე, როგორც დამნაშავე, იქავე ადგილობრივ დამიჭირეს. როგორც წვიმა, ისე წამოვიდნენ ჩემსედ კეტები, ხან გვერდში მარტუავდა, ხან თავში, ხან ფესებში, იქამდინ მცემა მინამ არ ნახა, რომ ის ის არის უნდა წავეცეულიყავი. ამ დროს მეც კი ბრახი მომივიდა, ძალა შემოვიკრიფე ზე ორივე უკანა ფესები ვტეორცნე შიგ უკლში ზე ის ავა-

ზაკი რა, კაიშლართა კულდადმა მწვანელში, მოუსვი, გადაჯარდი ღობისაკენ და კავიქეცი მთისაკენ. მაგრამ არა, აქაც ბედმა მიღალატა; ის წვეული წამოჯარდა, დაიფირო, არ იქა მიშველეთ ძაღლები მიუტოროთ, ძაღლების შრთელი ჯოგი იყო ესოში, და დიდრონებიც იუენენ, ასე რომ დათვიც კი ვერსად წაუვიდოდათ. მე ვიფიქრე, ამათ კელში ჩავარდნას, ისევე შინ დაბრუნება მიჩვენია მეტი, მოუარე სახლს უკან და შეველი გომში, ძაღლები ისევე დააბეს და მერე კიდევ მამდგენენ ჯოხებით, მცემეს იქამდინ, მინამ თავი ჩაუქონდრე და რომ შემატეეს ცუდათ იყო ჩემი საქმე, თავი დამანებეს.

ავაზაკებმა ჰურის ჭამაც კათავეს და ისევე შეუდგენ კვასა, რომელიც დიდი და მძიმე სახალნე იყო, გაჯავრებული, ის ამკიდეს, ისე რომ, ქვემედან ერთი მუშტის ოდენაღა ვჩანდი, გამიგდეს წინ გზაზედ, არც ერთს წამს სახრე არ მოუშორებიათ ჩემთვის. სახალნის ქვეშ სძირად ვიკაკვებოდი, ჰირიან ქვებსეღ სიარულით ფეხშიშველას, ფეხები მეკაკვებოდა, ბოლოს ეუათი სრულებით გამოძელია. ამ დროს მამივიდა ერთი კარგი ჭკვიანური აზრი. მოდი წავიქცევი და რაც უნდა დამემართოს, აღარ ავდგები მეტი, დაესენი დცემონ, თუნდა მამკლან, მანც არ წამოვდგები. ისევე სიკუდილი მიჩვენია მეტი!.. ვინ იცის, იქნება ეს ავაზაკები მოილაღნენ, იქნება კუდარიც ვეგონო, ჩემი სახალნე მეორე ჰირუტევეს აჰკიდონ და მე თავი დამანებონ მეტი, მაგრამ ასე არ გახლდათ საქმე, როგორც მე ვფიქრობდი.

ის წვეული ჩემი ამხანაგი ჰირუტყვნი თითქოს ამ ჩემს ფიქრს მიმიხვდნენო. მართლადაც: მეორე ვირმა, რასაც მე უფიქრობდი, ამ კვარიავე ეშმაკობა ჩაიდინა. ის წაიქცა შუა გზასუდ ზღარ დაიძრა ალაგითგან! მიაყოლეს ჯოხები. თქვენ არ მამიკუდეთ, არა დგება ზღარ! ნაცოდავს, რაც ჯოხები ეჭირათ კელში ავასაკებს, სულერთიან სუდ დაამტვრიეს როდესაც ამითი ვერას განდნენ, დაუწვეს ურუბითგან წვეა, ფესებიდგან, მაგრამ მაინც ის არსეინათ იწვა; ფიქრათაც ზღარ მოხდიოდა, ამდგარიყო. ავასაკების თაბუნმა, გადაწვეიტა ასე: ჩვენ ამ ვირს როდემდისინ მოუდგეთო, ეოველი წამი ჩვენთვის ძვირფასი არისო. ამ რჩევას რომ მორჩნენ, იმ დავარდნილს ვირს ჩამოხადეს ბარგი ზღარსაც მე ამკიდეს; მე რე მივიდნენ, იმ ვირს ფესები დააჭრეს, უელი გამოხატეს, გსითგან გაათრიეს ზღარ იქ ახლო კლდეზედ, ხევიში ჩააკდეს.

აქ, მე მადლობა შევწირე იუპიტერს, რომ იმ ჩემი განზრახვის შესრულება მე არ მამდინდა, თორე ჰირველად ის დღე მე დამადგებოდა. ახლა კი დავემორჩილე ჩემს ბედის წერას, გავიმავრე ფესები, ხალისით გავწიე ზღარს უფიქრობდი, იქნება სადმე შემხვდეს ვარდები, ვჭამ ზღარსაც კაცად შევიცვლები მეოქი, სოვი ეს იმედი იყო, რომ ასე ფეს მარდათ მიუჩანჩალებდი. ამ დროს ავასაკები მოილაპარაკებდნენ, აკერ საცა მივალო ჩვენს სახლშიო. ეს რომ შევიტყე, ჩემი სახალხე მაშინ მსუბუქად შეჩვენა ზღარსაც.

—რას თავში ვისლით, ამ ვირსა, მოილანაპრაკობო-
დნენ ავასაკები გსახედ, რომელიცა უოველ ფენის კა-
დადგმასედ ბორმიკობს! ის არა სჯობია ამისთანა მერა-
ლი ზ სანაკელი, აქავე გადაფიქსოთ სადმე კლდეზედ,
თორემ, ეს ტიალი, რადასაც უბედურებას შეკვამთხვევს
სადმე.

—ძერე რადას უეურებთ? მიუგო მეორემ. რადგანც
გადაჩხვას ზ, გადაფიქსოთ! ჩუწნის ცოდობის გასაწმენ-
დათ, მითომ იუპიტერისათვის მსხვერზლი შეკვიწირავს,
მერეური გამოგვიგზავნის ბედნიერებასა.

რასაც ლანარაკობდნენ, მე ეს ვველა მესმოდა. ბო-
ლოს ვნახე, რომ აღარა ხუმრობდნენ, ჩემი საქმე შევა-
სეთ იუო, რა მექნა! მეტი გსა არ იუო, კოჭლობიდან
კელი უნდა ამელო ზ ფეს-მარდათ დამეწუო სიარული.
სიკუდილის შიშმა, რაც ტკივილი მეონდა სულ დამა-
ვიწუა.

როდესაც შინ მოველით, ცოტა შევისვენეთ, სანაღ-
ნეები ჩამოგვსადეს, შეალაგეს ზ დასსდნენ კიდევ ჰურის
ჭამასედ დაღამდა, აიკრიფნენ ავასაკები ზ გამკსაფრდნენ
ტეისაკენ, მიმაღულის ქონების წამოსაღებად.

—ეს მერალი ვირი, სადღა უნდა წავათრიოთ! რას
თავში ვისლით! ჩლიქი სულ აღარა აქუს. ზოგი ჩუწნ
წამოვიდოთ, ზოგი ცხენს ავკიდოთ ზ მოვიტანოთ.

ღამე იუო ჩინებული, მთვარე მშუწნიერად ანათებ-
და. ეს რომ ვნახე, გული მეტკინა ზ ჩვეულებრ დავი-
წუე ფილოსოფობა, ოჩერა, ფიქრი.

„როდემდის უნდა მოვითმინო ეს ტანჯვა, ვოქრობდი მე: როდემდის უნდა ვიყო აქა ზე ველოდე, თუ როდის მიმცემენ ეს წვეულები უორნების შესაჰმელად? ეს სომ არ ამცილდება; საქმე ისე არის ჩემი. ჟესი მტკივა, აბა რადას შემინახამენ, უეჭველია კლდეზედ გადამჩესამენ. მოდი ერთი ამასაცა ვცდი, მაინც კარგი მოვარინანი ღამეც არის, კვას გავიცნებ, არცა ვინ არის შინა; ან რომელი იქნება სულელი, რომ არ გაექცეს თავის მკვლელებს!... ჰალესტრა!... ჩემო ღმერთავ!.. ჩქარა გნახავ ზე მოკესვევი!“

ამ ფიქრში რომ ვიყავი, შევნიძნე რომ დაბმული არ ვიყავი. ის აღვირი რომლითაც, მათრეგდნენ უკვლოთ, მთაში კლდეში ზე ღრეში, ეკიდა კუთხეში მამასადამე ვიყავი თავისუფალი. დამთქნარების დრო აღარ იყო? მაშინათვე გამოვარდი თავლითვან ზე გავუელ აღავაფის კარებში. ბებერმა დედაკაცმა რა ჩემი ეზოში გამოვარდნა შეიტყო, გამომიდგა უკან, წამავლო კუდში კელი ზე რაც ძალა ჰქონდა უკან მეწეოდა. ვიფიქრე: მიჯობს კლდეზედ გადავარდე სადმე, ათას სიკუდილს შევსუდე, ვიდრე ჩემი სიცოცხლე ასე ბოლო მოუღებელ მდგომარეობაში გავატარო ზე ისიც, ერთს ვიღაცა ბებერს დედაკაცს დაუმორჩილდე შეთქი.

(სოკი შემდგომ ნომერში იქნება).

სხუა ზე სხუა ანაჲვი.

— მშვიდობა თქუწნთან, ჩემო კეთილის მსურველნო
მძანო ზე მეგობარნო! დიდხანია თქუწნთან საუბარი
არა მქონია, ესლა შეკხედით სალაპარაკოთ ზე იმ გზა-
სუ მადეებთ, რომ რიგიმე გაცინოთ; მე ჯერ, არა გამი-
გონიარა ახალი ანაჲვი ზე უკეთუ თქუწნ იტყუით, სა-
სიამოვნოთ დარჩება ჩემს ვურსა. — მაგრამ ამასაც მე-
უბნებთ, რომ ვითომ არა გსმენიათრა ზე ისევ მე გი-
ანსოთრაიმე, ან მართალი ზე ან ტყუილი, რომ ტყუ-
ილ ლაპარაკს შემახვიოთ. არა! — მე როგორც მესმის,
არც ტყუილი ლაპარაკია საკადრისი ზე არც ჭკორიკაობა.
ამისათჳს, რომ ჭკორიკაობით ზე ფლიდურის ენით ვე-
რას მოვიკებ; თუ არა ზატოსნებით ზე კეთილის-ყოფა-
ქცევით. მაშასადამე უნდა ვეცადო, მაღალს ზე მდაბალს
რითიმე ვასიამოვნო, რომ მეც მივხვდე რაიმე კეთილსა.
ბევრჯელ ესეც გამიგონია; „ნუ მიჭეუები სიძარტლესა,
თორემ გამოგილუეს სინათლესაო;“ სინათლე ჯერ კი
არა მაქუეს გამოლეული, მაგრამ, ბარაქა კი მაგდენი
არა ვასლაგსთრა. — ასე ჩემო კეთილნო! უმჯობესია სი-
ძარტლე; მივევეთ მაღალნი ზე მდაბალნი, თორემ სი-
ბრუნდით ვერას შევიძენთ. — ამისათჳს, რომ ჩუწნ გამ-

ჩვენს მარად სიძარტლე უგვარს; ჩვენს უთუოთ უნდა წარ-
მოვიდგინოთ ადამ ზე ევან მოთხრობა, თუმიცა სააქაოს
განცხრობით არა ვსხედვართ სამოთხეში, მაგრამ, ვინც
არის აქაც არის ზე იქაც იქნება; ასე ჩემო კეთილის
ძეოფელხო. ახალი კი ჯერ არა გამიგია რა სოფელში
ზე თუ გსურთ ზე ლაზარაკით არ შევსწუხებთ ძველ ან-
ბავს მოგახსენებთ, იმ დროსას, როდესაც იულონ ზე ფარ-
ნაოს ძეოფე კელმწიფობდნენ: იმ ქამს ერთი ანჩინატის
უბნელი მანდილოსანის ქალი ეოფილა შეიდის წლისა;
იმ ქამად თითქმის შხირი ტეე ეოფილა, მსოლოდ ათი-
ოდე სახლის მეტი არა ეოფილა აშენებული, ის სახ-
ლებიც მოშორებით ეოფილან ერთმანეთსე, ზე ამასთა-
ნავე ძალიან შიშიც ეოფილა ლეკისა ზე ჯერ მთაწმინ-
დის საუდარიც არა ეოფილა აშენებული. სემო სხენებუ-
ლი მანდილოსანი ქალი, (ე. ი. თალია). მიუციათ შე-
ვირდათ იქაური მოლოსანისათჳს; იმ მოლოსანს შეი-
დი ქალიც სხუა ჭეოლია შევირდათ ასე რომ იმის მე-
ტი სასწავლებელი არსად ეოფილა ქალებისა. სხენებულს
რა კი ახლოს საუდარი არა ჭეონია, ამისათჳს უფიქრნია
საუდრის აშენება სადაც ესლა არის მთა-წმინდის საუდა-
რი; თუმიცა აშენება კი სდომნია, მაგრამ, წყალი მო-
შორებით ეოფილა ვერ გაუბედნიათ ამოხიდვა შიშის
გამო. ამასეჲ საშინლათ შეწუხებულა, ერთი კვირა უძარ-
ხულნია, გულმოდგინეთ ულოცნია ზე ლოცვაში კი და-
სძინებია; იმ დამეს ვითომც სახუგეშო სიზმარი უნა-
ხავს, ამდგარა ძეორე დილით ზე მთა-წმინდის კლდეზედ

ასულა რომ იმ ღამის სიძმარი აესდინა. — მართლათაჲ გამოქვაბულ კლდეს მისდგომია, უნახავს, რომ რძით ეოფილა სავსე; მაშინათჳე წელის მავიერათ იმ რძით აურევიათ კირი & დაუწვევიათ მთა-წმინდის ამენება. კვალად აღარა ჰქონიათ წყალი, რომ აერიათ კირი ასა-შენებლათ; მეორე დილასჲდ კვალად უნახავს, რომ გამოქვაბული კლდე ეოფილა რძით სავსე. შესამეს დღეს & აგრეთჳე მინამ დაასრულებდნენ, მინამ ეოვლდღე დიდით მოსულან სამი ირმები & თჳთჳე უშველიათ & უვსიანთ იგი კლდე. თუ გსურთ, რომ გავიკოთ, მთა-წმინდის ძველი საუდარი ირმის რძით აუშენებიათ: თავი მოლოსანი ეოფილა & რვა შვეირდებიც მოსძარებიან რაც შესძლებიათ; ეს მინამო ცხონებულმა თალიამ. ამ სსენებულ მოლოსანთან როდესაც წიგნი & ჯელის საქმე დაუსრულებია, გამოუყვანიათ & გაუთხოვებიათ: თალია აღორძინებულა შვილის-შვილებით. თალიას ქმარი & მასლები რაკი თოფსანის გამკეთებელნი ეოფილან, ამის გამო დიდი მიღებულნი ეოფილან ასე, რომ ეოვლ დღე თითო კაცს უღუფათა ჰქონია ერთი ლიტრა ნამცხვარი, ნახევარ ლიტრა სორცი, თუნგი ღვინო, ხარეკი ბრინჯი, ნახევარ გირვანქა ერბო, & აგრეთჳე გირვანქა ეველი; სხვათა შორის, წლის თავს ან ფულათ & ან საღათი. ამას გარდა: ანჩისატის უბნიდგან მინამ რუსის იარმურკამდინ, სსენებული თალიას ქრმისათჳს & მასლებისათჳს უჩუქებია მოწყალე მეფეს. მაგრამ იცა მკითხეთ რატომ აღარა აქუსთ დანამთენ მათ მა-

მავალეთ; თუძვა კი არ გვეითხებათ, მაგრამ მე რო-
 ნითი განცხრომით ცხოვრება მესმა, მეჯავრება, რომ
 დანაშაუნივით აღარა აქნსთ. აი რატომ აღარა აქნსთ;
 იმიტომ, რომ ისინი ყოფილან უგუნურები ღ მანთან
 სიძინელი ღოთები, უყიდნიათ ღ უჭამიათ იმ ღროს
 როდესაც, რომ კოდი ჰური ექვს შაურათ ყოფილა,
 თუნგი დვინო შაურათ ყოფილა, ასი კვერცხი სუთ
 გრომით ყოფილა, ქათამი კანეკათ ყოფილა. ახლა
 თქვენ განმართლეთ წარსულნი, განმტყუნეთ ამის დამ-
 წერი რომელიც, რომ იაფობაც ყოფილა ღ ყოველ დღეც
 ულუფაც ჰქონიათ, — მაგრამ არა! კაცი, რომ იქნება
 ღოთი ღ დაუფიქრებელი ის არის ღ არა სსჟა. ბატო-
 ნო იმ იაფობაში ვიტრის ფასათ უყიდნიათ უქეიფნიათ
 ღ დანაშთენებისათჳს კი აღარა უსრუნიათრა. რა მეფეს
 ეს ანბავი მოსსენებია, გამწერალა ისე, რომ
 თურმე დანიავებს უზირობდა, მაგრამ მანც კიდევ შეჭ-
 ბრადღებია ღ ესლა რაშიაც ჩვენსა ვსდგევართ ის უბო-
 ძებია, ისიც ამოწვევტილი კაცის სახლი: ესე იგი ძვე-
 ლუბური დარბაზი ოთხ ბოძინი, სიმაღლით ექვსი სა-
 ენი, ღ სიგრძე სიგანით 36 კვადრატო საენი; ისიც
 დამტკიცებით ღ არა დაუმტკიცებლათ, რომ იგი დარბა-
 სიც არ გაეყიდნათ ღ არ შეეჭმათ. რომელიც, რომ
 ჰჯი ბერძენოვანთა სწერია დეკუმენტზე; თუ მკითხამთ
 ის დოკუმენტი განლაჳათ სიგრძით ორი არძინი ღ სი-
 განით სამი ჩარეკი, მსოლოდ რვა ბეჭედი კი ახვია.
 სსენებული თაღია როდესაც დაქვროვებულა ამას დარ-

ჩენია ერთი ზირ-მშო შვილი (სასკულად სოლომანი). იგი სოლომანი მიუცია სასწავლებელში, რომ მღჳდლას ეგურთხნათ. რაღა ბუფრი შუგაწვინოთ როდესაც მომ-სადებულა საკურთხებლათ, ვახსენია მტრები, ურწევიათ სოლომანისათჳს, რომ ფულები ემოვნა ზ ისე კურ-თხვილიყო. მტრებს დაუწუვიათ ზღანები, რომ სოლო-მანი რუვისოროთ გამხდარიყო ზ ისინი კი ყოფილი-ვენენ სოლომანის თანა შემწენი. მართლათაც სოლო-მანი გაუხდიათ რუვისოროთ, წაუგვანიათ ზ, უგლიათ ქჳწენები; ზ რომელ ქჳწენაშიაც უდროოთ მისულან ურუვიათ ხარი, იმისათჳს რომ შეეყუოთ ამთი მის-ვლია; იმ ხარის რეკახე, მისულან მღჳდლები — კანკა-ლით ზ ცახცახით ზ ცრუ რუვისოროსათჳს შორიდგან ანბორი გადაუხდიათ. ამ დროს სოლომანს იმათთჳს შეუტევა ფხების ბრავუნით: თქჳწნ ეი.—რათა ხართ ეგეთი უხდლები, რომ ზირ ზ ზირ ჩემთან მოდისართო. რა მღჳდლებს შემინებიათ, შიშით ზ კრძალვით სოლო-მანისათჳს კელი უთხოვნიათ ზ მთხვეულან. თქჳწნ სოფელი გლეხი კაცებოვით გული გატქრუებიათ ზ სა-ვდარში აღარ შედისართ ზ აღარა ღოცულობთო; ეს როგორი საქმეა, ესლავე სუჳეულან აბიდით არქიელთან წარგადგენთ, რომ თქჳწნ სასულიერო წოდებაში აღარ ირიცხებოდეთო. იმ მღჳდლებს რასაკურჳელია მართალი რუვისორი ეგონებოდათ, ზ ამასთანავე შემინდებოდბთ კიდევ. ველარა უთქვამთონ ამის მეტი: ნუ გვიწერებით თქჳწნო კურთხევავ! ჩჳწნ, თქჳწნს ხელში ვართ ზ რა-

გორც გსურდეთ ისე კვიმსახურეთ; იმიტომ დღეს ვერა
 ვწირეთ, რომ ერთი კვირაა უურმნის დაწურვას უნდები-
 თო. იმათ სიტყვასე ცრუ რევიზორს თავი გაუქნევია
 ზ ალარა უთქვამსრა მხოლოდ თითის დაქნევით დამუ-
 ჭქრებია. ხსენებულთ მღუდლებს მიუწვევიათ ცრუ რევი-
 ზორი ზ კარგი ჰატვი უციათ ზ ორთავ სუთ-სუთი
 თუძანი მიურთმევიათ. ცრუ რევიზორი გახარებული, თა-
 ვის სვიტით წამოსულა იქიდან. ზ მასულა საქართუჭ-
 ლოძიაც, ზ, აგრეთვე კახეთძიაც. კახეთძიაც კარვა ხანი
 უვლიათ ზ უშოვნიათ სსუა ზ სსუა ნიეთი ზ ფული.
 ერთი კვირის შემდეგ კახეთში რევიზორის საუბედუროთ
 მოსულა ნასწავლი ბლადოჩინი ზ ხსენებული ცრუ რე-
 ვიზორი უნახავს; ბლადოჩინს არც სალაძი ზ არც მო-
 კითხვა, ჰირ ზ ჰირ უთქვამს რევიზორისათვის: ვინა
 ბძანდებით ზ ან რისათვის გარჯილხართო. ცრუ რევი-
 ზორს, წარბების შეკვრით ზ მრისხანის სასით უთქვამს:
 მე ვერას გეტყვი ზ თუ გსურს ჩემს მხლებლებს ჭკითხე
 ვინცა ვარო... ბლადოჩინს თუძვა ერთის შესედვით ეცნო
 ცრუ რევიზორათ ძაგრამ, ძაინც კიდევ უკითხნია. რე-
 ვიზორის ჰარტიას უთქვამთ სოლოძანსე: ევა ბძანდება
 არქიელისაგან გამოგზავნილი, რომ ყოველგან საედრები
 დაძინჯოსო. (ბლადოჩინს). რა გვარები ბძანდებით?
 (ჰირველს). მე გახლავარ წვიძაძე, ეს გახლავს სეტყვამე
 ზ რევიზორი ბძანდება ჰოლხაძე. (ამ სიტყვასე ბლა-
 დოჩინს გაუცინია ზ უთქვამს): ჭო, ესლა კი გიცნობთ
 ვინცა ბძანდებით. (რევიზორისათვის). განა თქუჭნ ვინა

ბმბნდებოთ, რომ ჩემთან ლაზარაკი არ იკადრეო? თქვენ მოსულხართ, რომ ძღუდლები მოატყუოთ ჭ დანარბევით იცხოვროთ?

ცრუ რევიზორს თუძცა ფერი სცვლია მაგრამ, მაინც კიდევ ომანთანთ შეუტყვია: მე შენი ლაზარაკის თავი არა მაქუსო ჭ არც მესმისო; უმჯობესია გამეცალო.

ბლალაჩინს. რასაკვრეულია ჩემი ლაზარაკი არ მოგეწონებათ; ამინათუს, რომ ერთი გუხვს წვიმაძე, მეორე სეტევაძე ჭ შენ ვი ზოლხაძე. რასაკვრელია ჯერ წვიმა ჭ მერე სეტევა, რომ მოიუვანოთ ვინც ვერ გავიგებოთ, იმათოთს დანაჯერი იქნება ჭ მერე შენკი ინარბებლებ რა ვი ზოლხაძე ხარ. ეს უეჭველია თქმა აღარ უნდა ამას; მე შენისთანა ზოლხაძეებისა არა ვიცირბ, მე შენკი არ გავეცლები, თვთ მე გავაცვილებ აბიღით აქედანაო. რაც შენ სსუებისათუს ფერი გიცვლეფინებია, მე ის არ გეგონაფო. მე შენ გიცნობ ვინცა ხარო; ერთი თვის წინათ ქალაქში, რომ ვიუავი შენ ჯერ ნაკურთხი არ იუავიო, ჭ აბა როგორ მატყუებ, რომელიც, რომ რევიზორთანც გამსდარხარ ჭ დედისარ კიდევცო. შენ ისე სტეუი, როგორც იუდა ქრისტესთანაო. ჭო, ზოლხაძე ხარ, ე. ი. შენი თავის სასარბებლოდ.

ამ დროს ბლალაჩინს მამასახლისისათუს უთქვამს: მამასახლისი სსენებულნი წვიმაძე, სეტევაძე ჭ ზოლხაძე არქიელთან წარუდგენათ—თავიანთ ნაშოვნით; რა არქიელს დაენახა მაშინათუე ეცნო ცრუ რევიზორი. თუძცა

ბუგრი ექადგნა სოლომან რევიზორისათჳს მაგრამ რა-
და დროს.

სოლომანს თუმიც ტირილით ჰხვეწნია მაგრამ მა-
ინც არქიელს არ უპატივებია და მაშინათჳე სანკრობი-
ლეში გაუკსაფნია თავის კელქვეითებით ე. ი. წვიმა-
ძით და სეტყვამით; რაც ეძინათ ისიც თან გაუტანებია.
არქიელს სამი დღის შემდეგ ისევ მოუყვანინებია და კვა-
ლად უკითხნია სოლომანისათჳს: აბა შვილო როგორ
ატყუილებდით, რომ სახუქრები მოჰქონდათო; და თუ არ
მეტყვი საქართველს ჰყავს სრულად გაგაცდილებო.

ამ სიტყვასჳდ დაუწევია ლაპარაკი და ეოველივე
მოუსსუნებია: თქუენ როგორც შემოგსძენიათ ისე არ
მაჟქცეულვარო; მხოლოდ რაკი სოფელს მივასლოფ-
დებოდით საწეს სამოვარეკინებდი და იმ წარის ხმაზე
მღუდლები მოვიდოდნენო, და რა მღუდლები მოვიდო-
დნენ მე მრისსაწეს სახით ვინჯებოდით და გავჯავრებით
ფხვებს დაუბრახუნებდით და შექმინდებოდითო; მაშინ
ზოგს ფულს ვართმევდი და ზოგს წინდა ვაჭიჭსავო.

ამ დროს არქიელს გასცინებია, სოლომანისათჳს
უპატივებია ამ სახით: წვერი მოუპაწისნიათ, მღუდლობა
აღარ მიუცია და სრულებით დაუთხოვნია სასულიერო
წოდებითგან. შემო ხსენებულები წვიმამე და სეტყვამე
ერთი წელიწადი ციხეში გაუკსაფნია და შემდეგი კი არ
ვიცი როგორ განთავისუფლდნენ.

ამ ხედა კეთილის მრჩეველო რა ანბავია და რა
მაძმდარა ცოლ ლაპარაკით; ჰო, თქუენ კი მირჩევო,

რომ მე სიცრუეს მივუვე და ჭორიკაობით შეგაქციოთ. ერთი მითხარით; ხსენებულს და მარად დაუვიწყარს სოლომან რევიზორს, ტუვიდის თქმით და ფლიდის ენით რა ჰატეოსნება მიუღია, რომ მეც იმისებრ გზას დავადგე და სიბრუნდეს მივდიო. არა მძანო საუფარელნო! თავათ არა ფერი ვარ ამ წუთის სოფელში და რაღა გე მინდა. მე იმასა გთხოვთ, კეთილი გამავლოთ; კეთილი რაც ვიცი მალაჰარაკოთ; სვინიდისიანათ მამისხენით, რომ მეც თქვენნი ჰატევის-ცემა შევიძლო. ეს სიტუება ჭეშმარიტი უნდა იყოს; ჩვენ იმდენი უნდა ვეცადნეთ, რომ კეთილ-გონიერებაზედ მოვიუვანოდ ამხანაგნი, და აგრეთვე კეთილ გზასზედ დავაყენოთ, რომ რაიმე შეიძინონ. მე ძალიან მამწონან რუსები და სომხები, რომ ურთიერთის სიუქარული და გატანა აქვსთ; უკეთუ დაცემულს ნახამენ, იმტენსა ცდილობენ, რომ რაიმე შეამენინონ და სახლო აშოვნინონ. — მაგრამ ვაი დაბალი ხალხის ბრალი, უფრო ქართულეებისა; მე არა მჯერა, რომ ქართულმა — ქართულის გზა უჩვენოს და წარმატებაში წაიუვანოს, ან ჭკუით და ან ცხოვრებით. აბა თვალწინ წარმოვიდგინოთ ქრისტეს სიტუება, თუძცა თქვენნი არ უნდა გითხრათ მაგრამ, არიან ისეთნი რომელთაც წიგნი არ იციან და ახლათ სწავლობენ. აი რა უთქვამს: „მიშველ ვიყავ და არ შემმოხეთ მე; მიშველ ვიყავ და არ მაჭამეთ მე ჭამადი. — საპრობილესა შინა ვიყავ და არ გამამიუვანეთ მე:“ და სსტანი მრავალი ამისთანები. თუძცა ამის ჰასუსი იმათაც უთქვამ, მაგრამ

მანც ქრისტეს უბძანებია: თუძცა მართლს მე კი არ ვიუზვი მძიურიო არც მწუერვალყო ღ არც საძერობი-
 ლესა შინაო, მაგრამ, ვინც მძიური იყო ღ არცაიკითხეთ,
 ტიტველი იყო ღ არ შეძოსეთ, გაჭირვებული იყო ღ არ
 დახსენით! იგი მე ვიუზვი. — ღ უკეთუ გავკითხნათ ერ-
 თი ათასათ მე დამავალუბდიო, ღ ესლა კი ვერა ნუ-
 გეშს ვერ მიიღებთო.

აი საუქარელნო მძანო ღ მეგობარნო, უკეთუ და-
 ცემულს ალვადგენთ როგორც შეკვიძლიან ისე ღძერთი
 ჩუწნთვს იზრუნებს; მაშინ ცუდი შემთხვევისაგან ძორი-
 დება გვექნება, მაშინ გვექნება ურთიერთის სიუქარული,
 მაშინ გვექნება კეთილი ქცევა — ღ სწავლა, ღ მაშინ
 გვექნება მსრუნველობა დანაძთენებისა. —

ჭო, იმას მოგახსენებდით: რა კი სასულიეროს წო-
 დება სრულიად აუხდია, მაშინ წახსულა საქართუწლოში,
 იქ დაქროწილებულა ღ იქვე დამღვარა უწიტლად, აქ
 დაუუგია ხანი სუთი წელი, აქ მისცემიათ ერთი შვილი,
 აქვე მოუნათლიათ ღ დაურქმევიათ კოსტანტილუ; ძღუდე-
 ლს მეტრიკაში არ ჩაუწერია, ამის გამო არ მიუღოთ
 სკოლაში, მაგრამ, დედან რაც შესძლებია თავის ღონის-
 ძიებით უსწავლებია ქართული კითხვა ღ ბლაჯვა, შემ-
 დგე თავის ცდილობით მიჭეოლია კითხვას ღ ღვთით
 ცოტა რამ ესძის.

ამის მამამ, სოლომან რევიზორმა თქუწნი ჭირი
 წაიღო 1840 წელსა, ღ სოლომანის შვილი ისეთი ხა-
 ღისიანი ღ მოწიუვარულეა ახალის ანბავისა, რომ არ

მოგაკლებთ ახალ ანბავს, მხოლოდ თუ ვისმეს არ მოსწონდება იმისი ლაზარაკი. უკეთუ გაცნობა გსურთ, სოლომანის შვილი მე გახლავარ. — თუძცა მეც მსურდა ისე მესწავლა როგორათაც სსუათა, მაგრამ, იმტენი შმლება არ გახლდათ, ჯიბეს ფსიკინი გაუდიოდა; თუძცა ესლაც კი ვარ რაღაცა, მაგრამ მაგდენი არაფერი; მაგრამ რასაც ვანბობ ესეც ბევრია უსწავლოელი კაცისათვის. შეიძლება შეცდომები იზოვნოთ რამ, მაგრამ კი არ უნდა გამკიცხოთ. — & თუ უკეთესი იცით რამ, მაღლობელი ვიქნები თქმისათვის. ამ წუთი სოფელში მჯობთამჯობი არ დალეულა ჯერ & რა გასაკუზრვალა სსუებმა რომ უკეთესი თქუან.

კოსტანტინე ბურმენოვი.

მეიღობ ვაძეოდა. თოქმისაგან & მისაგან მინი
 თორეც ვაძეოდა. თმეცა. იმთა & თმეცაგან მთავ
 უმეცეც ვაძეოდა. თმეცაგან მთავრეთა & მთავრეთ
 -იბაძობის. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 -თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 -მთხე & თმეცაგან. მთხე & მთხე. თმეცაგან. თმეცაგან
 -თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 მთხე & მთხე. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 — თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 -ენ თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 მთხე & მთხე. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან
 თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან. თმეცაგან

გამოკრებული რამდენიმე დარიგება ფრენოლოგიითგან
ურმის აღსრდისათვის.

თვითოეული ნაწილი ჩუქნის სხეულისა, თვითოეული ორგანო, (ასო) რომელიცა მოკვუავს მოძრაობაში, ანუ მოქმედებაში, ჰკარგავს ამ დროს რამდენიმე ნიუთიერებასა და სიცოცხლის ძალასა: მაგრამ იმავე დროში იმის ძარღვები და სისხლის-საწოვი ალაგები მოდიან დიდს მოქმედებაში და იმაში ორგანო ეტანება უფრო სისხლსა და სიცოცხლის ძალასა, რომელნიცა უკანვე იბრუნებენ დანაკარგსა. ამ სახით, სძირდად მოძრაობისგან, ორგანო მიიღებს ხოლმე უფრო მომეტებულს ნიუთიერებითს ნაწილსა, თან და თან ძლიერდება და ამასთანავე დიდდება. ეს არის მიზეზი, კელის თითები მსხვილი რომ აქუსთ მეკემეებს, რომელნიცა წამ და უწუმს კელს ამუშაებენ; და სძირდად მოტანციებს დიდროვანი სახისილაღე რომ აქუსთ. ეს მრავალჯერ შემოწმებული და დამტკიცებულია საექიმო მეცნიერებითგან.—

მეტის-და მეტის მოძრაობისაგან, ანუ ვსთქუათ მუშაობისაგან, ძალადატანებული მოქმედება დაასუსტებს ძარღვებსა და სისხლის-საწოვს ალაგებსა, ესენი ვეღარ

ერევიან შვიკავონ ანუ დაიბრუნონ დაკარგული უუათი
 ჭ ამისათჳს ორგანო თან-ღ თან სუსტდება, ხდება. სი-
 ემაწვილის დროს კუჭი ძალე ინელებს საჭმელსა, ძრი-
 ელ ძალე ხარბავს, ამისათჳს მეტი მოძრაობა, ანუ მუ-
 შაობა საშიშია; უსომო მოძრაობა შეაუენებს ემაწვილის
 აღზრდასა ჭ შეუძლიან ემაწვილის სხეულში დაიდვას
 საფუძველი სანგრძლივმა ავთამეოფობამა.

ახლა მეორეს მხრივ; თუ რომ მუშაობა, ანუ მო-
 ძრაობა მეტად სუსტია, მაშინ მოძრაობა რომ ძალას არ
 ატანს, სისხლიც წენარა ტრიალებს ძარღვებში, კუჭის
 მონელებაც სუსტია ჭ ამის გამო წარმოდგება საზოგა-
 დოდ სისუსტე. ამ მდგომარეობაში რომ შედის სხეული,
 მაშინ ეოველი მოძრაობა მძიმედ ეწვენება, მხოლოდ შე-
 იძლება კი თუ სხეულმა მოიწადინა წენარ-წენარა გაა-
 დვიძოს საჭირო მოქმედება.

ამ ზემო ნათქვამებიდან გამოდის, რომ ეოველი
 ორგანო მოითხოვს მოძრაობასა სიმრთელისათჳს,—
 უამისოთ ეოველი ორგანო სუსტდება, ამას ვარდა, მო-
 მატებული მოძრაობა ანუ მუშაობა ღალავს, ასუსტებს
 ჭ ახმობს, სოლო მცირე მოძრაობა უუათს უღევს, სიმ-
 რთელეს უკარგავს.—

ამ სახითვე ადამიანის ტვინია. რამდენიც ადამიანს
 გრძნობა ფხიზელი აქჳს, ანუ ცოცხალი, რამდენიც ფი-
 ქრი ღრმა ჭ ძალიანი სურვილი, იმდენი ეტანება სი-
 სხლსა ჭ სიცოცხლის ძალასა ტვინის ნაწილის შესა-
 ფერსა. ხშირად მოძრაობაში, რაც შეჭფერის ადამიანის

ღონესა, ტვინს მომატებული ეუთი ეძლევა; მეორეს მხრით, მეტის-მეტი გონებითი მოძრაობა, მეტის-მეტი ძრიელი გრძნობა და სურვილი ასუსტებენ ტვინის ორგანოებს და ბოლოს თუ არ მოეშო ამ ძრიელს მუშაობას, სისუსტე იქამდის მიაღწევს, რომ მრთელს ტვინის ორგანოებს მოძლის.

მაშასადამე, უნდა ივარჯიშებოდეს სასულიერო ნიჭიერება, არც მომეტებით და არც მეტის-მეტად ნაკლებ.

მსწავლელები ბევრს ლაპარაკობენ კაცის ბუნებითს ნიჭიერებაზედ. რაც უნდა ძალა მიაწერონ იმას, მაინც მასწავლებელი არის ჰასუსის გებაში და იმას აწევს კისერზედ-ვაღად და ეს არის უმთავრესი ადამიანის გამაბედნიერებელი საგანი, ამისათვის რომ იმაზედ არის დამოკიდებული, ემაწვილის მომეტებული თუ ნაკლები მოძრაობა. თუძცა რასაკურველია უბრალო კაცისაგან მასწავლებელს ვერ შეუძლიან შეადგინოს, ანუ აღზარდოს დერკულესი, მაგრამ ეს კი შეუძლიან, რომ სუსტი ბუნებითი, მოძრაობით გამოიყვანოს ღონიერი. რამდენი მაგალითები ვიცით, ბუნებით მაგარი და ღონიერი ემაწვილი, შენასული მშობლებისაგან დაკეტილში, ფრთხილად, რა არის არ ცაცივდესო, არსად წაიქცეს და თავი გაიტყოსო, ამ სიფრთხილით, წამსდარა, მძინარა შექმნილა, ზანტი, სუსტი, სარმაცი და უკონო.

რა არის ბუნებითი ნიჭი? ვუვლას არ შეუძლიან ამისი ანგარიშის მოცემა თუძცა სძირად ლაპარაკი აქუსთ ნიჭიერებაზედ. ლაპარაკში რო შეესწრას კაცი სადმე,

ნიჭიერებასჳდ, სძირად გაიგონებს, ბუნებითი ნიჭი აქჳს ამასა ჭ ამასაო, შავრამ ამ სიტყვით თქმაში დიდათა სცდებიან, უფრო კიდევ ამასი სცდებიან, რომ ზოგნი ერთნი ბმანებენ, კაცსა ნიჭი,—სულელი გამოვა, თუ ჭკვიანი, დაბადებითგანვე შუბლსჳდ აწერიან. რა შესაბრალისნი არიან ამისი მოქმელნი!

ეს ანატომიებით არის გამოკვლეული ჭ დამტკიცებული, რომ გოგრას ეძლევა ფორმა ტვინისაგან; ტვინს კიდევ ეძლევა ფორმა კარვის გამზრდელისა ჭ ზასწავლებლისაგან.

მეცნიერებამ დაამტკიცა რომ, ემაწვილს ტვინი ესრდება შვიდ წლამდისინ, მაშასადამე ამ წლოვანებითგან გოგრა მიიღებს განსასდრულს ფორმასა. შემდგომში ტვინის ჭ გოგრის შეცვლა, ცოტათი არის შენიძნული, თუძცა კიდევ იცვლებიან ძრეულ მცირედ. თვალი რომ შეუსვიოთ კაცსა რამდენიმე თვის განმავლობაში, ეს თვალი ჰატარავდება. მკლავები რომ უძრავად შეინასოს ადამიანმა, რამდენიმე საუესა, უღუნდება. ასეც ტვინია, ანუ გოგრა, თუ მოძრავობაში არ არის.

აქ რა გავლენა აქჳს იმას, რომ დაბადებითგან უნდა დაჭევეს ნიჭიო, ეს სულერთიან დამოკიდებულია ერთის სიტყვით ემაწვილის აღზრდასჳდ. ან შორს რათ მივდივართ, მდაბიური მაგალითი მოვიყვანოთ: სამუშაოთ ბაღში დავაყენოთ ერთი მუშა გლეხ-კაცი ჭ მეორე სასას-ლეში აღზრდილი კეთილშობილი,—გლეხ-კაცი მუშაობს დონიერად ძრთელი დღე ჭ მეორემ ორი ბარი

რომ დაჭკრას, შესამეხედ გადაიქცევა. მუშა კაცი, ამაში აღზრდილია, ყოველთვის მოძრაობს, უუათი დიდი მიუცია მოძრაობასა.

ავიუვანოთ ახლა ემაწვილი, რომელსაცა მშობლები დაბადებითგან ანებიერებენ, აჭმევენ, ასვენებენ ზეს ჭკონით ძრეულ კარგი იეოს. ეს მშობლები ძრეულ უკუნურნი არიან. ამ დროს ემაწვილის გონება ცოტათი მოძრაობს, რამდენიმე წლის შემდგომა ნახავთ, რომ ამ გვარად აღზრდილს ემაწვილს გოგონის წინა მხარე ცუდადა აქუს მოყვანილი, უკანა მხარე ბრტყელი აქუს.

ახლა ავიდოთ მაგალითად სხუა ემაწვილი, რომელსაცა თავიანთ ჭკუაში არა რეწიან, მალ-მალე ღანძამენ ზ უშლიან რასაც საქმეს ჩაიდენს, აჯავრებენ, ზ მიდიან იმის სურვილის წინააღმდეგ, (რასაკვრეელია ესეც სიუქარულით მოსდით). ამ გვარსა ემაწვილსა ევარება სურვილი ზ შეიქნება უგონო მაშინა; ან კიდევ გაბოროტდება, ისწავლის მოტეუებასა, ეშმაკობასა ზ შვიდ წლამდინ თუ ასე შეჭევა, მაშინ ეს თვსება ისე გამძრეულდება, რომ მოძლა აღარას გზით არ შეიძლება. შვიდ წლამდინ ემაწვილი უფრო ბევრსა სწავლობს, ვიდრე შემდგომს წლებში; საძირკველი ჭსწავლისა იმ წლოვანებადდინ არის, მაშასადამე სიმკვიდრე იქ მოიწოვება.

მეცნიერება დარწმუნებულია, რომ რაც უნდა ცუდ გოგონიანი დაიბადოს ემაწვილი, კარგის აღზრდით კარგი გოგონა გაუკეთდება. აბა მოვიუვანოთ იმ არაბის შვილი, რომელიცა მაშინჯი არის, — თუ კარგად აღზრდით, ის ბევრით განსხვავებული იქნება თავის მძებნედ.

ისეთი შვიდრო კავშირი აქვსთ სულსა ჭ სსეულს ერთმანერთთან; ისეთი ძრეული დამოკიდებულება ერთმანერთისა, რომ მასწავლებელი უნდა დიდის უურადლებით თვალს ადევნებდეს ამ ორს უმთავრეს სავანსა.

რომ გაეჭრათ ის ძარღვი, რომლითაც ტვინი ჭ კუჭი შაერთებულია, მაშინ კუჭის მონელება ანუ საკმლის ხარშვა შესდგება; აგრეთვე შესდგება მაშინ, როდესაც გონება ძრეულს მოქმედებაშია.

კუჭი არის გამომკვები კაცის უოველის ასოსი, მასსადამე ის ჭკვებავს ტვინსაცა. თუ რომელიმე ასო კაცისა მოშლილია, ტვინიც იშლება, ვეღამ ვიცით, ესა, რომ რომელიც კაცი ავით არის, გონებაც კაცისა მისუსტებულია. მეცნიერებას ბევრჯელ შეუნიშნავს, რომ უცებ ემაწვილს დამართვია სიხარმაცე, გონების-დაბნევა, ჯიუტობა ჭ ამას ის მოუსწავებია რომ, შემდგომში ამას მოჭეოლია ავითყოფობა.

მასწავლებელს უურადლება უნდა ჭქონდეს, ემაწვილს ჩუმი ავითყოფობა ხომ არა აქვს რა, რომ დასჯით, ანუ ბევრის ჭსწავლით, რომლით გონება ძრეულს მუშაობაშია, არ მოუშალოს აგებულება. ეს ხშირად მოხდება ხოლმე. რომელიც გონიერი მასწავლებელია, ეს რომ შენიშნოს ემაწვილში, მაშინათვე ჭექიმს რჩევა უნდა ჭკითხოს. ბევრჯელ შემთხვევა ეოფილა, რომ ამ ავითყოფობის წინად ნიშნები რომ აღმოჩენილა ემაწვილში, მასწავლებელი ვერ მიმხვდარა, დასჯისათვის მოუმატებია, — მოუმატებია ჭსწავლისათვის, რომლით გონება

ემაწვილისა მისცემია მუშაობასა ზე ამის გამო ბოლოს ჭკუასედ შექლილა.

როდესაც ემაწველი კარვად არის, გონიერი მასწავლებელი უნდა მოექცეოდეს ემაწვილისა იმის სსეულის თხსების შესაფერად.

ტვინის სიდიდე ზე სიზატარავესედ არის დამოკიდებული, ემაწვილის სულიერი ნიჭიერება.

მეცნიერება ემაწვილის თხსებასა ჭყოფს ოთხ ნაწილად; აბა ახლა აღვწეროთ თუთულებად:

1, მარღვიანი აგებულება. ეს აგებულება რომელსაცა აქუს, მარღვები სულ იმასა ცდილობენ, ყოველთხს მოძრაობაში იუვნენ. გარეგანი შეხედულობით თუ ვინძეს სურს შეატეოს, აი როგორია: ემაწვილი არის წვრილი, თმები თხელი აქუს, ნაზი კანი სსეულისა, წვრილი მკლავები, მაგრამ მოძრაობა ცოცხალი ზე სწრაფი. ტვინი ზე მარღვები მოძრაობას ეტანებიან; გონება მკვირცხლი აქუს. ეს თხსება აქუს საგენიოხო გონებასა.

2, ჭარბ-სისხლიანი აგებულება. აქ უმთავრესი აღაგი უჭირავთ სსეულში გულ-ღვიძლსა. სისხლის-საწოვ ადგილებსა ზე გულსა. ამისი გარეგანი ნიშნები არიან: საკმაო ტანის სისრქე, მაგარი მკლავები, განსაზღვრული ტანის ფორმა, ქერა თმა, ცის ფერი თვალები, მოძრაობას ეტანებიან სისხლის-საწოვი ადგილები. ემაწვილი ყოველთხს მსიარულია.

3, სუსტი აგებულება. მკლავები აქუს რბილი, ნათელი თმები. ფერმკრთალი სსეულის კანი; სისხლის ბრუ-

ნუა სუსტი. ტვინი მოქმედებს წუნარზე, ნიჭი სუსტი, უოველთვს წუნარია.

4, ანჩხლი-აგებულება. ჭვიქრობენ ვითომც, უმთავრესი მისეხი იყოს ღვიძლის ძრეული მოძრაობა. ამის ნიშნები არიან: შავი თმები, ძქრალი სსეულის კანი, წესიერი ტანის სისრქე. ტვინი მოქმედებს ძრეულ. ამ თვისებისა ღანთიერია.

ძალიან იმუჯათათ, შევსვდება კაცვი, რომ ერთს თვისებასთან ცოტა მეორეც არ ერიოს. ზოგს ოთხივე თვისება სჭირს, მაგრამ ერთ-ერთი თვისება ჭარბი არის უოველთვს სსეულში.

რამდენიც ემაწვილი ახალგაზდაა, იმდენი თვისებას დიდი მნიშვნელობა აქვს, ამისათვის რომ თვისება ეძლევა ბუნებით. ემაწვილს დაბადების დროსვე ერთ-ერთი თვისება ჭეუება თანა.

თუ რა ემაწვილს დიდი ტვინი აქვს, ვიწრო გული ჭ მასსადამე ზატარო გულ-ღვიძლი, წვრილი ჭ სუსტი მკლავები, ნაზი სსეულის კანი, მაშინ გონება გადააჭარბებს. ამ გვარი ემაწვილი ხალისით ჭწავლობს, უოველთვს წიგნი კელში უჭირავს განუძორებელი, ნიჭიერება ძრეულ ვართულს მოძრაობაშია. მასწავლებელს ჭ მძობლებს უხარიათ, ისინიც ამხნეუებენ, მაგრამ ისეი აღარ იციან, რომ ეს მეტი-მეტი გონების მუშაობა ძალას გამოუღვეს, დაასუსტებს, ავით კანდის, ტვინი ვართული რომ არის მუშაობაში, ვვლარ იცლის კუჭთან შეერთებულის ძარღვით, მისცეს კუჭს შემწეობა,

რომ საჭმელი მოხარშოს, მოინელოს, ამის გამო კუჭიც სუსტდება, მაშასადამე მრთული სხეული იძლება. ამ გვარს ემაწვილებს სსჭა სხეულებების გარდა, თვალების ტკივილიც ემართებათ. რომელიც გონიერი მანწავლებელი არის, ან კიდევ მშობლები არიან, ისინი უნდა ცდილობდნენ ეს ემაწვილი ძალძალე შეასვენონ. წმინდა ჭაერსედ გაუძონ ზე სხეულსაც მისცენ მოძრაობა. ამისათვის არის საჭირო ღიმნასტიკა.

მოჭარბებული სისხლის ჰატრონი ემაწვილი, ძრიელის გულ-ღვიძლის მეჩნებელი, თუთანვე ხალისიანათ თამაშობს, სჭამს კარგად ზე სმინავს ღრმათა. ამ გვარი ემაწვილი შკოლასში რომ შევა, ჰირველად ჭკვიანათ დაჯდება რამდენსამე მინუტს, მაგრამ ძალე გაიღვიძებს იმასში მოძრაობის სურვილი ზე დაიწეებს ტოკვასა; დიდი დასჯა უნდა, რომ ჭკვიანათ დასვა შენ იქ ლექციის გათავუბამდინ. აბა ახლა, მიეცით ნება, ცხვიდეს გარეთ. მოიკლას თავისი გულის ძალა, შემდგომს შემოვიდეს ზე ნახეთ თუ როგორ ჭკვიანათ დაჯდება ზე მოისმენს ხალისიანათ სწავლასა,

ერთი ემაწვილი ამ გვარის თვისებისა, მაშასადამე ზარმაცე სწავლასედ სძირად ისჯებოდა, სიზარმაცისათვის, როდესაც რომ დასჯით ვერ გავაწეერ, ბოლოს დაუნიმნე ხალიფათ კლასში, სადაცა უნდა მოემზადებინა ეოველთვის მელი, ღრუბელი, რვეულები დაერიკებინა მოწაფეებისათვის, ერთის სიტყვით გაუჩინე მუშაობა. ერთის წლის შემდგომს, იმდენი მოწაფეებში, ის ემაწვილი შეიქნა ჰირველი.